

Színház

A MAGYAR SZÍNHÁZI TÁRSASÁG FOLYÓIRATA

DRÁMAMELLÉKLET 2006. FEBRUÁR

Shakespeare

VÍZKERESZT, VAGY BÁNOM IS ÉN

FORDÍTOTTA: NÁDASDY ÁDÁM

A FORDÍTÓ MEGJEGYZÉSEI

A fordítás az alábbi kiadásból készült: *Twelfth Night. The Arden Shakespeare*, ed. J. M. Lothian and T. W. Craik, 1975. Az el nem hangzó anyagoknál – helyszínek, színpadi utasítások – merítettem más kiadásokból is.

A *Vízkereszt* eddigi magyar fordításai: Lemouton Emilia (németből, 1845), Lévay József (1871), Radnóti Miklós [I–II. felv.] és Rónay György [III–V. felv.] (1947), Szabó Lőrinc (1954), Mészöly Dezső (1984).

A darab teljes címe *Twelfth Night, or what you will*. A *Twelfth Night* („tizenkettedik éjszaka”) a karácsony utáni 12. nap, azaz Vízkereszt (január 6.) estéje, amikor a karácsonyi–újévi ünnepek lezárásaként mulatságot tartottak. A címnek nincs köze a darabhoz (mely nyáron játszódik), legföljebb arra utal, hogy ünnepre, mulatságra való. A *what you will* szó szerinti fordítása „amit akartok” (a köztudatban így öröklődik Lévay József fordításából, és szokásos német címe is *Was ihr wollt*), de voltaképpen

értelme: „akármilyen; tetszés szerinti dolog” – Shakespeare talán ezzel akarta kifejezni, hogy nem is ad igazi címet a darabnak.

A tegezés-magázás viszonyaiban alapvetően Shakespeare-t követtem, de néha önállóan kellett alakítanom, különösen ott, ahol Shakespeare-nél váltogatják a kettőt.

A két „vidéki” kisnemes (*knight*) az eredetiben szinte mindig *Sir* + keresztnév formában van említve: *Sir Toby*, *Sir Andrew*. Mivel a magyarban a keresztnév a bizalmasság jele, inkább a vezetéknevükkel jelölöm őket: *Böfőghy*, *Fonnyadi*. Viola a darab jó részében álöltözetben, mint *Cesario* jelenik meg: ezt „(M. CES.)” = „mint *Cesario*” rövidítéssel jelöltem. A név ejtése [csezárió].

A darabban számos dal szerepel, melyeknek dallama, kottája fennmaradt (lásd az Arden-kiadás függelékét); a dalok fordítását ezekhez az eredeti dallamokhoz szabtam.

SZEREPLŐK

ORSINO HERCEG, Illíria uralkodója
VALENTIN } urak a Herceg kíséretében
CURIO }
VIOLA, fiatal nemeslány (átöltözve: *Cesario*)
SEBASTIAN, Viola ikertestvére
ANTONIO, tengerésztiszt, Sebastian oltalmazója
KAPITÁNY, Viola megmentője
OLIVIA, fiatal grófnő
MÁRIA, nemes hajadon, Olivia társalkodónője
VITÉZ BÖFŐGHY TÓBI, Olivia rokona

VITÉZ FONNYADI ÁBRIS, Böfőghy barátja
MALVOLIO, nemesember, háznagy Olivianál
FESTE, tréfamester („bolond”) Olivianál
FÁBIÁN, Olivia háznépének tagja
PAP
1. RENDŐR
2. RENDŐR
Zenészek, urak, tengerészek, szolgák

Történik Illíria fővárosában, illetve a tengerparton

ELSŐ FELVONÁS

1. SZÍN

Terem a Herceg palotájában.

Jön a Herceg és Curio, más urakkal. A háttérben zene

HERCEG *(a zenészekhez)* Ha a zene étel a szerelemnek, hát játsszatok! Sőt, tömjetek tele, hadd fojtsa meg a vágyat a csömör!
(Hallgatja) Ezt még egyszer!... Szép, elhaló a vége, suttog fülembé, mint édes lehellet, mely ibolyák fölött az illatot lopkodva adja. – Elég már, elég! Már nem édesek ezek a zenék. Ó, szerelem, te élénk, fürge szellem, hiába vagy oly nagy befogadó, hogy el bírsz nyelni mindent, mint a tenger; ha bármi érték, nagyság hull beléd, mind értéktelen ronggyá változik egy perc alatt!... A vágy: fantázia, s a szerelem a legfőbb képzelődés.
CURIO Akar vadászni, fenség?
HERCEG Én? Mire?
CURIO Szarvasra.
HERCEG Vadászom én már rég: egy gyöngye őzre. Amikor megláttam Olivíát, ott szinte megtisztult a levegő; abban a percben szarvas lett belőlem, és vágyaim, mint vérengző ebek, azóta hajtanak.

Jön Valentin

VALENTIN *Mi van? Üzent?*
Uram, jelentem, még csak be se hívtak. A hölgy a cselédjén át üzeni: hét nyáron át még a híg levegő se láthatja arcát földetlenül; mint zárdaszűz, fátylat fog hordani, s a szobáját naponta meglocsolja szemrontó sós könnyel – mindezt azért, hogy megőrizze frissen a szívében halott bátyjának nagy szeretetét.
HERCEG Lám, ő, akinek szíve oly finom, hogy így adózik egy testvérnek is: ő, hogy szeret majd, ha Amor nyíla kilő minden más érzelmet belőle, s csak egyet hagy; ha mája, agya, szíve *(a szenvedély, az ész s az érzelem trónusai)* mind egy királyra várnak, ki majd uralkodik szépségein!... Menjünk, heverjünk ringató virágon: dús lugasban dús a szerelmi álom.

Mind el

2. SZÍN

Tengerpart.

Jön Viola, Kapitány, matrózok

VIOLA Milyen ország ez, jóemberek?
KAPITÁNY Illíria, kisasszony.
VIOLA És mit csinálnak én Illíriában?
A bátyám már fönt van Elysiumban...
S ha véletlenül mégse fúlt a vízbe?
KAPITÁNY *Az véletlen, hogy kegyed megmaradt.*
VIOLA S ha szegény bátyám is... véletlenül...?
KAPITÁNY Igen, hölgyem, a véletlent reméljük.
De tény, hogy mikor hajónk összetört, és kegyed meg a néhány menekült a csónakba kapaszkodott, a bátyja egy árbochoz kötötte önmagát *(bátorság és remény tanít ilyenre),*

és azzal sodródott a víz színén, ahol, mint delfin hátán Ariont, a hullámokkal láttam társalogni, míg el nem tűnt előlem.
VIOLA Hogy ezt mondd, hálám arany. *(Pénzt ad)*
Megmenekültem; ez ad most reményt – s ezt erősítik a te szavaid –, hogy talán ő is... Tudod, hol vagyunk?
KAPITÁNY Igen, kisasszony, hát én itt születtem, innen talán három órányira.
VIOLA Ki itt az úr?
KAPITÁNY Egy nemes herceg; lélekben is az.
VIOLA Hogy hívják?
KAPITÁNY Orsino.
VIOLA Orsino! Apám emlegette néha. Még nőtlen volt.
KAPITÁNY És most is az, vagy az volt legutóbb; egy hónapja, hogy innen elhajóztam, épp elkezdtek suttogni valamit *(hisz nagyokról a nép folyton fecseg),* hogy udvarol a szép Olivíának.
VIOLA Az kicsoda?
KAPITÁNY Egy finom, tiszta lány; az apja gróf volt, egy éve halt meg. Halála után a lány fölött a bátyja lett a gyám, de az is hamar meghalt. Ez a hölgy a bátyját úgy szerette, hogy miatta most elzárkózik minden férfitől.
VIOLA Én szívesen szolgálnám ezt a hölgyet, hogy meg ne tudja addig a világ, míg meg nem érik rá az alkalom: ki is vagyok.

KAPITÁNY

Aligha sikerül,
az ifjú grófnő senkit sem fogad, a herceget sem.
VIOLA Te derékul viselkedsz, Kapitány; és bár a természet szép fal mögé gyakran rejt romlottságot, rólad én hadd higgyem, hogy a lelked is olyan, mint szemrevaló külső alakod.
Kérlek *(és bőkezűn meg is fizetlek),* titkold el, ki vagyok; segíts szerezni egy álruhát, mely külsőt kölcsönöz a tervemnek. A herceghez szegődöm, mutass be nála mint eunuchot, nem bánod meg; én tudok énekelni, játszom hozzá sokféle hangszeren, úgyhogy meg fog becsülni mint zenészt. Az idő megmutatja, mi vár énrám; csak terveim szerint te bírd ki némán.
KAPITÁNY Ön eunuch lesz, én néma levente: ha locsognék, szálljon vakság szememre.
VIOLA Köszönöm. Vezess oda.

Mind el

3. SZÍN

Szoba Olívia házában.

Jön Bőföghy és Mária

BŐFÖGHY Mi a fenének veszi úgy a szívére az unokahúgom a bátyja halálát? Hidd el, a bánat életellenes dolog.
MÁRIA Hiába, Tóbi úr, akkor is korábban kell hazajárnia. Az unokahúga, az úrnőm, nagyon helyteleníti a maga lehetetlen szokásait.
BŐFÖGHY Attól az még nem helytelen, hogy ő helyteleníti.
MÁRIA Ne is haragudjon, de néha egészen kivetkőzik magából.
BŐFÖGHY Én?? Még hogy kivetkőzőm! Na tessék. A múltkor még az volt a baj, hogy ruhástul fekszem az ágyba, most meg hogy kivetkőzőm!... Ha ez a ruha jó arra, hogy igyak benne, akkor arra is jó, hogy aludjak benne. És a cipőm is: ha levonnám, szegény még fölakasztaná magát a saját fűzőjére!
MÁRIA Az állandó ivászat, az lesz a veszte magának. Hallottam, ahogy az úrnőm tegnap erről beszélt. Meg valami ütődött úriemberről, akit maga egyik este idehozott, hogy udvaroljon neki.

BÖFÖGHY Én? Kit? A Vitéz Fonnyadi Ábrist?
MÁRIA Azt.
BÖFÖGHY Vastag gyerek az, nincs még egy ilyen egész Illíriában.
MÁRIA Aztán miye vastag?
BÖFÖGHY A pénztárcája. Háromezer dukát a jövedelme egy évben.
MÁRIA Egy évben!... Ebben az évben talán igen, de jövőre már nem. Tiszta bolond az, ahogy szórja a pénzt.
BÖFÖGHY Így beszélsz róla?! Ábris úr muzikális: el tud csellózni bármit, és három vagy négy nyelven tud beszélni könyv nélkül, szóval jó természetű ember.
MÁRIA Inkább nagy természetű! Mert nemcsak lökött, hanem szörnyen kötekedő is. Ha nem lenne a gyávaság, ami szerencsére visszatartja a csetepatézástól, akkor – az okosok szerint – már boldogan feküdne a sírjában.
BÖFÖGHY Esküszöm, akik így beszélnek róla, gazemberek, és kisebbiteni akarják. Kik azok?
MÁRIA Még azzal is kisebbitik, hogy hozzáadják a minden esti berúgást, a maga társaságában.
BÖFÖGHY Mi, kérem, az unokahúgom egészségére iszunk. Én addig iszom órá, amíg a torkomban lyuk van és Illíriában ital. Nyámnnyila puhány, aki nem iszik a hűgocskámra annyit, hogy az agya elkezdjen pörögni lábujjhegyen, mint a bűgócsga. Na, csibém! „In vino veritas” – íme, Vitéz Fonnyasztó Ábris.

Jön Fonnyadi

FONNYADI Tóbi bátyám! Drága Bőföghy Tóbi uram! Hogy van?
BÖFÖGHY Édes jó Ábris!
FONNYADI (Máriához, akit nem ismer) Jó reggelt, cicus!
MÁRIA Jó napot, uram.
BÖFÖGHY Etikett, Ábris úr, etikett!
FONNYADI Mi? Hol?
BÖFÖGHY Az unokahúgom komornája!!
FONNYADI Tisztelt Etikett kisasszony, örülnék, ha szorosabban is megismerhetném.
MÁRIA Máriának hívnak, uram.
FONNYADI Tisztelt Etikett Mária –
BÖFÖGHY Félreérti, lovagom. Az „etikett” azt jelenti: finoman kezdjük, csak aztán vesszük kézbe. Környékezés, udvarlás, ostrom.
FONNYADI Én nem akarnám a hölgyet kézbe venni így mindenki előtt. – Ezt jelenti az „etikett”?
MÁRIA Na, én megyek.
BÖFÖGHY Ha hagyod elmenni, Ábris, ne húzd ki többé a kardod a hüvelyéből!
FONNYADI Ha most elmegy, kisasszony, nem húzom ki többé a kardom a hüvelyéből! – Szép hölgy, úgy látja, hogy bolondokkal van dolga?
MÁRIA Magával nincs dolgom, uram.
FONNYADI De lesz! Szorítsa meg a dolgos kezemet.
MÁRIA (megfogja a kezét) Nézze, uram, a gondolat szabad. De a kéz nem. Dugja be kint a virággyásba a kezét, hadd nyirkosodjon kicsit.
FONNYADI Ez mit jelent, aranyom? Valami szókép?
MÁRIA Maga teljesen száraz.
FONNYADI Hát persze. Nem vagyok gyerek, tudok én vigyázni. De mi ebben a vicc?
MÁRIA Ez az! Száraz énnem a maga humora.
FONNYADI Még beszéljünk, akkor majd nedvesedik.
MÁRIA Reménytelen, a kezén érzem, hogy magának mindene száraz. Na, vigye a kezét, mert kiszáradok én is.

Mária el

BÖFÖGHY Ember, rád férne egy pohárka szíverősítő. Még nem láttalak így lehangolva.
FONNYADI Nem látott, Tóbi bátyám, és nem is fog, hacsak épp a szíverősítő le nem hengerel. Van émbennem annyi szellemesség, amennyi bármilyen halandóban, vagy mondjuk emberi lényben, csak sajnos imádom a marhahúst, és szerintem az árt az agyammak.
BÖFÖGHY Az biztos.
FONNYADI Ha így van, lemondok róla. Holnap hazautazom, Tóbi bátyám.
BÖFÖGHY Pourquoi, kedves vitézem?
FONNYADI Mi az a „purkoá”? Hogy jó, vagy hogy ne?... Bárcsak nyelvekre fordítottam volna az időt, amit vívásra, tánra és medveheccelésre!
Ó, a humán műveltség!
BÖFÖGHY Így legalább nem kopaszodtál meg.
FONNYADI Meg kellett volna?

BÖFÖGHY Persze. A humán műveltség kopaszít. Nézd meg a papok feje tetejét.
FONNYADI De én jól nézek ki így hajjal, ugye?
BÖFÖGHY Remekül. Úgy lóg, mint a fonásra váró len a botról. Remélem, egy menyecske a combja közé kap, és lepörgeti rólad.
FONNYADI Szerintem én hazamegyek holnap, Tóbi bátyám. Az unokahúga nem fogad senkit, vagy ha igen, akkor négy az egyhez, hogy nem engem. Az itteni herceg nagyon udvarol neki.
BÖFÖGHY A hercegről hallani se akar a húgom. Nem óhajt a saját szintje fölött férjhez menni, se vagyonban, se korban, se észben. Hallottam, ahogy kijelentette. Van itt remény, öregfiú.
FONNYADI Maradok még egy hónapot. Nagyon fura észjárású fickó vagyok én: néha módfelett imádom a jelmezbált meg a farsangi mulatságokat.
BÖFÖGHY Tényleg bírod ezeket a „vaszizdaszokat”?
FONNYADI Mint bárki más egész Illíriában, aki nem jobb nálam. De a nagygyúkhhoz nem mérném magam.
BÖFÖGHY Aztán tudod járni a galliarde-ot, fiú?
FONNYADI Hajjaj, nyesem-vágom.
BÖFÖGHY Mint birkahúshoz a fokhagymát, mi?
FONNYADI Előre-hátra is tudok ám, ami belefér; úgy, mint bárki Illíriában.
BÖFÖGHY Miért marad mindez rejtve? Miért fedi lepel e csodás tehetséget? Talán a portól félted, mint dédanyáink aktképét? Miért nem galliarde-ot járva mész a templomba, és courante-ot járva jössz haza? A helyedben gyaloglás helyett polkát járnék, és vizelned is csak keringözve szabadna. Mit képzelsz?! Olyan világot élünk, ahol titkolni kell a képességeket? Gondoltam is, amilyen szép formás lábad van, hogy táncos csillagzat alatt születettél.
FONNYADI Hát, erősnek erős, és meglehetősen jól mutat egy jó színés harisnyában. Rendezzünk egy mulatságot?
BÖFÖGHY Mi mást csinálnánk? Nem a Bika jegyében születünk?!
FONNYADI Bika? Az a vesére meg szivre hat.
BÖFÖGHY Dehogy, barátom, a lábszárra és a combra. Lássam azt a piruetet. (Fonnyadi ugrik) Úgy, magasabbra! Úgy, úgy, pompás!

Mindketten el

4. SZÍN

Terem a Herceg palotájában.

Jön Valentin és Viola (mint Cesario, ferfiruhában)

VALENTIN Ha a herceg továbbra is így kitüntet a kedvességével, Cesario, még sokra viheted. Csak három napja ismer, és már nem vagy neki idegen.
VIOLA (M. CES.) Te vagy őt tartod hangulatembernek, vagy engem komolytalannak, ha nem bizol érzelmei tartosságában. Mondd, a herceg könnyen váltogatja, hogy kit szeret?
VALENTIN Ó, nem, dehogy.
VIOLA (M. CES.) Köszönöm. – Itt jön a herceg.

Jön a Herceg, Curio, kísérők

HERCEG Ki látta Cesariót, he?
VIOLA (M. CES.) Szolgálátára, uram, itt vagyok.
HERCEG (Curióhoz és a kísérőkhöz) Álljatok távolabb. (Violához) Cesario, te mindent tudsz, mert kitártam neked, mint kapcsos könyvet, szívem titkait. Ezért, fiú, indulj, siess a hölgyhöz: ne hagyd, hogy elzavarjon, állj oda, mondd meg nekik, hogy odanő a lábad, ha nem nyersz bebocsátást.
VIOLA (M. CES.) De, uram, ha annyira átjárja őt a bánat, ahogy beszél – akkor mért fogadna?
HERCEG Csinálj botránny, üvölsz, légy szemtelen, csak ne téj vissza dolgod végezetlen.
VIOLA (M. CES.) S ha szóba áll velem, hogyan tovább?
HERCEG Akkor tárd föl neki, hogy szeretem, rohand le, ecseteld hűségemet. Jól fogod tolmácsolni kinomat: ifjú vagy, tőled jobban elfogadja, mint egy zordabb, méltóságos követtől.
VIOLA (M. CES.) Nem hiszem, fenség.
HERCEG Hidd el, kis barátom. Aki téged már férfinak nevez, nem látja boldog életkorodat.

Diána ajka nincs ily bársonyos;
fuvolahangod vékony lányka-hang,
és nőies az egész figurád.

A csillagokban is az van megírva,
hogy te intézzed ezt. (A kísézőkhöz) Négyen-öten
kísérjétek – vagy mind; jobb is nekem,
ha nincsen társaságom. (Viola-Cesarióhoz) Járj sikerrel,
s úgy élsz majd, mint urad, oly gazdagon:
tiéd lesz mindenem.

VIOLA (M. CES.)

Azon leszek,
hogy szíve hölgyét megnyerjem, uram.
(Félre) Keserves lesz – majd udvarlok vitézül,
közben én mennék hozzá feleségül!

Mind el

5. SZÍN

Szoba Olivia házában.

Jön Mária és Feste

MÁRIA Nem. Ha nem mondod meg, hol voltál, én ki se nyitom a számat,
egy hajszálnyira se, én nem foglak megvédeni. Az úrnőm föl fog akasztatni,
amiért kimaradozol.

FESTE Akasztasson. Akit rendesen fölakasztanak, az más színben látja a világot.

MÁRIA Ezt mire alapozod?

FESTE Elfeketül előtte a világ.

MÁRIA Soványka válasz. És téves. A fekete nem is szín. Tudod, kire mondják, hogy „más színben látja a világot?”

FESTE Kire, édes Mária?

MÁRIA Akit valami öröm ér! Nagy szemtelenség lesz, ha ezt mondod védekezésül, hiába vagy bolond.

FESTE Hát, Isten adjon bölcsességet annak, akinek van; aki meg bolond, az használja a tántumát.

MÁRIA Hiába, föl fognak akasztani, amiért ilyen sokáig elmaradtál; vagy kirúgnak – az se lesz sokkal jobb, mint az akasztás.

FESTE Inkább egy jó akasztás, mint egy rossz házasság, azt mondják. Ami pedig a kirúgást illeti: nyár van, majd kihúzom valahogy.

MÁRIA Szóval macakcsoksz?

FESTE Ó, dehogyis. Engem két dolog is ideköt ehhez a házhoz.

MÁRIA Aha, ha az egyik elszakad, még tart a másik; de ha mind a kettő elszakad, leesik a gatyá!

FESTE Jól mondja, esküszöm, jól mondja. Na, menjen szépen; ha Tóbi úr abbahagyná az ivást, maga lenne a legkapósabb nőtény egész Illíriában.

MÁRIA Nem hallgatsz, te szemtelen?! Egy szót se többet! – Jön az úrnőm; azt ajánlom, találj ki valami okos mentséget!

Mária el

FESTE Hozzád szólok, ó, Ész! Ha úgy akarod, tégy remek bolonddád! Az eszesek, akik azt hiszik, birtokolnak téged, gyakran bolondnak bizonyulnak – én meg, aki ugyebár nélkülözlek, még okos embernek is tűnhetek. Mert mit mond a bölcs Quinapalus? „Jobb egy szellemes bolond, mint egy bolondos szellem.”

Jön Olivia, Malvolio, kísézők

Alázatos tisztelem az úrnőnek!

OLIVIA Vigyék innen a bolondot.

FESTE Nem hallják, emberek? Vigyék innen az úrnőt.

OLIVIA Hagyd abba, porosak a vicceid. Elegem van. Ráadásul kezdesz szélhámoskodni.

FESTE Két olyan hiba, madame, amit az ital és a jó tanács megreparál. Locsold meg a bolondnak a torkát, már nem lesz poros. Beszélj a szélhámmossal, hogy javuljon meg; ha megjavul, már nem szélhámos; ha nem javul meg, majd befoltozza a szabó. Csak úgy lehet javítani, embert is, ruhát is, ha foltozzuk: ha a becsületet félrelép, az csak egy rávarrott bűn-folt; ha a bűnös megtér, az csak egy rávarrott becsület-folt. Ha megfelel ez az egyszerű logika, jó; ha nem, nem. Nagy butaság a bánathoz hűnek maradni, mikor a szépség nyíló virág. Az úrnő azt mondta: vigyék innen a bolondot, úgyhogy ismétlem: vihetik a hölgyet.

OLIVIA Ember, én azt mondtam: téged vigyének.

FESTE Szabálýsértés, méghozzá minősített eset! Úrnőm, *cucullus non facit monachum*, azaz nem a kapucni teszi a szerzetest. Az agyam belül nem tarka. Drága asszonyom, engedje bebizonyitanom: ön bolond.

OLIVIA Ha be tudod.

FESTE Bravúrosan, madame.

OLIVIA Bizonyítsd.

FESTE Ehhez ki kell kérdeznem önt, úrnőm. Felelj szépen, kislányom, ne félj a bácsitól.

OLIVIA Na jó, más időtöltésem úgy sincs, lássuk a bizonyítást.

FESTE Asszonyom, miért gyászol ön?

OLIVIA Bolond, a bátyámat gyászolom.

FESTE Gondolom, a lelke pokolra szállt, asszonyom.

OLIVIA Én tudom, hogy a lelke mennybe szállt, te bolond.

FESTE Íme, micsoda bolond maga, asszonyom: gyászolja a bátyját, miközben annak lelke a mennyben van!... Urak, vigyék innen a bolondot.

OLIVIA (Malvolióhoz) Mit gondol erről a bolondról, Malvolio: ugye javul, nem?

MALVOLIO Javul – mivelhogy egyre bolondabb lesz, míg majd a haláltusa-ja helyre nem rázza. A leépülés a bölcsüket tönkreteszi, de a bolondnak kész előrelépés.

FESTE Isten küldjön magának, uram, gyors leépülést, hadd fejlődjön ki a bolondsága! Tóbi úr is megesküdné, hogy én nem vagyok agyfűrt róka, de arra nem tenne két fillért se, hogy maga nem bolond.

OLIVIA Erre mit mond, Malvolio?

MALVOLIO Nagyon csodálkozom, hogy asszonyom szórakozik egy ilyen szellemtelen nyomorulton. Láttam a múltkor, ahogy alulmaradt egy kocsmái tréfamesterrel szemben, akiben annyi szellem se volt, mint egy fadarabban. Nézze meg: már ki is fogyott a ríposztokból. Ha nem nevetnek rajta, ha nem dobnak föl neki újabb témákat, bedugul a humorra. Szerintem az okosok, akik röhögnek ezeken a rutinbolondokon, nem jobbakk, mint a bohócsegédek.

OLIVIA Jaj, maga betegesen öntelt, Malvolio, és olyan sóatlan, semmihez sincs guisztusa. Legyen nagyvonalú, jóhiszemű, emelkedjen fölül: tekintse csúzlizásnak azt, amit most ágyúgolyónak hisz. A hivatásos bolond nem sért, még ha minden szava szitok is; mint ahogy egy finom úriember akkor sem szitkozódik, ha minden szava élesen elítélő.

FESTE (Oliviához) Tegyen Mercurius jó hazudozóvá, mert jót mondasz a bolondokról!

Jön Mária

MÁRIA Úrnőm, egy fiatalúr van a kapuban, nagyon szeretne önnel beszélni.

OLIVIA Orsino hercegtől, ugye?

MÁRIA Nem tudom, asszonyom; csinos fiatalember, illő kísérettel.

OLIVIA És a háziak közül ki állja útját?

MÁRIA Tóbi úr, asszonyom, az ön bácsikája.

OLIVIA Távolítsd el, kérlek; összehord minden hülyeséget. Szégyen az az ember!

Mária el

Menjen le, Malvolio. Ha a herceg nevében jött, akkor beteg vagyok, vagy nem vagyok itthon. Bánom is én, csak küldje el.

Malvolio el

(Festéhez) Látja, magának megsavanyodott a szellemessége, az emberek már nem szeretik.

FESTE Ön úgy szólt mellettünk, úrnőm, mintha elsőszülött fia udvari bolondnak készülne – Zeusz töltse meg neki a koponyáját agyvelővel, mert itt jön úrnőmnek egy rokona, akinek igen rövid a nyúltagya.

Jön Böföghy

OLIVIA Te jó ég, ez megint félig részeg. (Böföghyhez) Ki az az ember a kapuban, bácsikám?

BÖFÖGHY Úriember.

OLIVIA Úriember? Miféle úriember?

BÖFÖGHY Egy úriember jött – (Böfög) A fenébe, ez a hagymás hering! (Festéhez) Hát te, ázalag?

FESTE Tóbi úr, kérem!

OLIVIA Bácsikám, bácsikám! Micsoda dolog, hogy kora délelőtt így prezentálja magát?

BÖFÖGHY Én nem dezertáltam, én derekasan álltam a kapuban, mert jött egy ember.

OLIVIA Igen, értem, de ki az?
BÖFÖGHY Felőlem akár az ördög is lehet, nem érdekel. Higgyétek el, én mondom. Teljesen mindegy.

Böföghy el

OLIVIA Milyen a részeg ember, bolondom?
FESTE Mint a vízbefúlt, a bolond és az örült. A szükségesen fölül első kortytól bolond lesz, a másodiktól örült, a harmadikba belefutad.
OLIVIA Akkor hívd a rendőrséget, vegyenek föl halotti jegyzőkönyvet a bácsikámról, mert ő már az ivás harmadik szintjén van: belefutadt. Menj, törődj vele.
FESTE Ő még csak az örült szintjén van, úrnőm, úgyhogy a bolond fog törődni az örülttel.

Feste el. – Jön Malvolio

MALVOLIO Úrnőm, az a fiatal fickó esküdözik, hogy igenis beszélni fog önnel. Mondtam, hogy ön beteg; azt mondja, tudja, úgyhogy beszélni akar önnel. Mondtam, hogy ön alszik; úgy látszik, ezt is tudta előre, mert ennek ellenére beszélni akar önnel. Mit mondjunk neki, asszonyom? Föl van vértézve minden kifogással szemben.
OLIVIA Mondja meg neki, hogy nem fog velem beszélni.
MALVOLIO Mondtuk neki; erre azt mondja, úgy fog ott állni, mint egy kapufélfa, akár padot is szerelhetünk rá, akkor is beszélni fog önnel.
OLIVIA Miféle ember?
MALVOLIO Mondjuk, emberféle.
OLIVIA De milyen jellemű?
MALVOLIO Egy jellemtelen alak: beszélni akar önnel, akár óhajtja ön, akár nem.
OLIVIA És küllemre, korra?
MALVOLIO Férfinek nem elég öreg, gyerekeknek nem elég fiatal. Mint a borsóhüvely, mielőtt kifeslik; vagy az alma, mikor majdnem megérett. Ahogy a tenger egy percre megáll apály és dagály között, úgy van ő a gyerek és a férfi között. Szép arcú fiú, és éles a nyelve. Még meg se száradt a száján az anyatej.
OLIVIA Hát jöjjön. Szólna a komornámnak?
MALVOLIO (*kiszól*) Mária kisasszony, az úrnő kéreti!

Malvolio el. – Jön Mária

OLIVIA Add föl a fátylam, húzd arcom elé.
Halljuk megint, Orsino mit üzen.

Mindketten fátylat öltenek. – Jön Viola (mint Cesario)

VIOLA (M. CES.) A háznak méltóságos asszonya – melyik?
OLIVIA Beszéljen hozzám, én majd felelek a nevében. Mit óhajt?
VIOLA (M. CES.) Sugárzó szépség! Ékkölként ragyogó gyönyörű hölgy! – Kérem, mondják meg, melyik a ház asszonya, mert én még sose láttam. Nem szeretném fölöslegesen elmondani a beszédemet, mert nemcsak kiválóan van megírva, de a megtanulására is nagy gondot fordítottam. Szép hölgyek, ne nevensenek, mert nagyon érzékeny vagyok minden piszkálódásra.
OLIVIA Honnan jött, uram?
VIOLA (M. CES.) Én nem mondhatok többet, mint amit betanultam; és ez a kérdés nincs benne a szövegemben. Drága hölgy, adjon valami apró jelet, hogy ön-e a ház asszonya, hadd menjek tovább a beszédemmel.
OLIVIA Maga színés?
VIOLA (M. CES.) Nem, isten ments. De az igaz – a balsors a tanúm és annak minden nyila –, hogy nem az vagyok, akit játszom. Ön a ház asszonya?
OLIVIA Ha nem élek vissza a helyzetemmel, akkor én.
VIOLA (M. CES.) Márpedig, ha maga ő, akkor igenis visszaél a helyzetével: mert ami kincse van, az nem arra való, hogy megtartsa, hanem hogy átadja. De ez nincs benne az üzenetben. Előbb folytatam az önt magasztaló beszédet, aztán előadom az üzenet magvát.
OLIVIA Térjen rá máris a lényegre: a magasztalás alól fölmentem.
VIOLA (M. CES.) De én nagy fáradsággal tanultam be; és roppant költői.
OLIVIA Annál valószínűbb, hogy hamis az egész; kérem, tartsa meg magának. Úgy hallom, pimasz volt a kapuban; én azért engedtem be, mert kíváncsi voltam magára, nem azért, hogy itt hallgassam. Ha bolond, menjen; ha épeszű, legyen rövid; én nem vagyok elég holdkóros ahhoz, hogy ilyen parttalan beszélgetést folytassak.
MÁRIA Horgonyt föl, uram, és hajózzon el. Erre tessék.
VIOLA (M. CES.) (*Máriához*) Nem, jóasszony. Maga csak mossa a fedél-

zetet; a hajó egy darabig még a kikötőben marad. (*Oliviahöz*) Valahogy szelídítse meg a gorilláját, édes hölgyem! Szóval, hajlandó meghallgatni? Küldönc vagyok.

OLIVIA Rémes üzenetet hozhat, ha ilyen nagy udvariaskodással kell bevezetni. Mondja, amit kell.
VIOLA (M. CES.) Az csak az ön fülére tartozik. Nem hadüzenetet hozok, sem pedig megalázó békét. Az olajág itt van a kezemben: szavaim éppoly békések, amilyen tartalmasak.
OLIVIA Mégis azzal kezdte, hogy kint gorombáskodott. Mi maga? Mit óhajt?
VIOLA (M. CES.) Ha gorombaság volt bennem, azt csak a fogadtatásból tanultam el. Hogy mi vagyok, és mit óhajtok, az olyan titok, mint az embernek a szüzessége: az ön fülének hittanóra, bárki más fülének szentésgyalázás.
OLIVIA (*Máriához*) Hagyj magunkra; meghallgatjuk a hittanórát.

Mária és szolgálók el

Nos, uram, mi a mai szöveg?
VIOLA (M. CES.) (*szaval*) Legédesebb hölgy –
OLIVIA Ez vigasztaló tanítás, és lehet rajta elmélkedni. Honnan idézte ezt a szöveget?
VIOLA (M. CES.) Orsino kebléből.
OLIVIA A kebléből? És a keblének mely fejezetéből?
VIOLA (M. CES.) Hogy stílszerűen válaszoljak: Orsino szíve, első fejezet.
OLIVIA Ja, azt már olvastam: egy nagy tévedés az egész. Más mondani-valója nincs?
VIOLA (M. CES.) Asszonyom, engedje látnom az arcát.
OLIVIA Arra is van megbízása a gazdájától, hogy az arccal tárgyaljon? Most eltért a szerepétől. De tessék, elhúzzuk a függőnyt, és megtekintheti a festményt. (*Leveszi a fátylat*) Látja, uram: ez egy ifjúkori arcképem. Ugye szép munka?
VIOLA (M. CES.) Mesteri, ha ez tényleg Isten munkája.
OLIVIA Ez nem kozmetika, uram, ez anyagában ilyen: szél- és vízálló.
VIOLA (M. CES.) Szép ötvözet, pirosból és fehérből, a természet mives kezét dicséri. Úrnőm, ön egerverően kegyetlen, ha sírba viszi mind e bájokat, s nem készít róla reprodukciót.
OLIVIA Ó, uram, én nem leszek ilyen keményszívű: többféle leltárt fogok közzététetni a szépségemről. Lajstromba lesz véve minden tárgy és eszköz, tételesen felsorolva, és hozzá lesz csatolva a végrendeletemhez. *Pro primo* két ajak, a közepesnél pirosabb; továbbá két szürke szem, héjával együtt; továbbá egy darab nyak; egy áll; satöbbi. – Magát azért küldték ide, hogy fölbecsüljön? Nem azért, hogy földicsérjen?
VIOLA (M. CES.) Már látom, mi a baj: a büszkesége. De ha ön ördög is – hát szépnek szép. Gazdám szereti önt. Ilyen szerelmet még az se hagyhat viszonzatlanul, aki a világ legszebbje.
OLIVIA S hogyan szeret?
VIOLA (M. CES.) Önhöz imádkozik, ömlik a könnye, bőg, mint a zivatar, ég, mint a tűz.
OLIVIA Már megmondtam, hogy nem tudnám szeretni. Tudom, hogy derék, tudom, hogy nemes, hogy gazdag, ifjú, tiszta életű, mondják, hogy művelt, s bátor katona; alakja, termete, az egész külseje igen kecses. De nem tudnám szeretni, ezt egyszer s mindenkorra fogja föl.
VIOLA (M. CES.) Ha lángolnék önért, úgy, mint a gazdám, oly szenvedéssel, oly halálosan, én föl nem fognám, hogy elutasít, én meg nem érteném.
OLIVIA És mit csinálna?
VIOLA (M. CES.) Fűzfából kunyhót raknék kapujába, és onnét szólongatnám, hogy kijöjjön; írnék egy dalt a sebzett szerelemről s ott énekelném késő éjjeli; úgy zúgnám a nevét, hogy a hegyek a szélben fecsegő visszhang szavával ismételnék: „Olivial!...” – Magának nem lenne nyugta föld és ég között, míg meg nem szánna!
OLIVIA Tán még hatna is...
MI a származása?

VIOLA (M. CES.) Jobb, mint a helyzetem (bár most megélek): nemes vagyok.

OLIVIA Nos, mondja meg urának: nem tudnám szeretni. Többet ne küldjön, talán maga még egyszer eljöhetne, hogy elmesélje: mit szolt. – Isten áldja, és köszönöm, hogy fáradt. *(Pénzt nyújt)* Egy kis emlék.

VIOLA (M. CES.) Nem postás vagyok, tegye el a pénzt. A gazdám vár viszonzást, és nem én. – Ámor fagyassza meg annak szívét, akit majd ön szeret, hogy megalázzák; essék meg önnel is mindaz a rossz, mi gazdámval. Ég önnel, szép gonosz.

Viola (mint Cesario) el

OLIVIA „Mi a származása?” ...
„Jobb, mint a helyzetem (bár most megélek): nemes vagyok...” – Az vagy, esküdni mernék; beszéded, arcod, tartásod, eszed: nemesi címered egy-egy mezője. De ne siessünk! Lassan!... Bár a gazda volna ilyen, és nem a hírvívő!...
Hát így el lehet kapni ezt a pestist?
Érzem, ahogy a fiú ragyogása láthatatlan, finom lopakodással szemembe mászik. Ám legyen. –
Kérném, Malvolio!

Jön Malvolio

MALVOLIO Parancsoljon, madame.

OLIVIA Fusson utána ennek a pimasznak, a herceg emberének; ezt a gyűrűt itt hagyta, én hiába tiltakoztam. Mondja meg: nem kell. S hogy a herceget ne áltassa, nem leszek az övé. Ha holnap erre járna ez az ifjú, megindoklom neki. Futás, Malvolio.

MALVOLIO Igenis, asszonyom.

Malvolio el

OLIVIA Teszem, de nem tudom, mit – s rettegek, hogy szemem irányít agyam helyett. Hát gyere, Sors, mutasd hatalmadat; veled szemben gyöngé az akarat.

El

MÁSODIK FELVONÁS

1. SZÍN

*Tengerpart; vagy Antonio házának kapuja.
Jön Antonio és Sebastian*

ANTONIO Nem maradsz tovább? Azt se akarod, hogy veled menjek?

SEBASTIAN Ne haragudjon, de nem. Csillagzatom sötétben ragyog fölöttem; a sorsom baljós alakulása megronthatná a magáét is; ezért kérem, hagyja, hogy a balszerencsét egyedül viseljem. Csúnya viszonzás volna a sok szeretetért, ha a bajaimból bármit az ön vállára raknék.

ANTONIO Hadd tudjam mégis, hova szándékozol menni.

SEBASTIAN Igazán nem lehet, uram; úti céloom amúgy is a céltalan kóborlás. De mert látom, ön oly tapintatos, hogy nem akar kiszedni belőlem semmit, amit én inkább magamban tartanék, ezért úriemberi kötelességemnek érzem, hogy fölfedjem kilettemet. Tudja meg tehát, Antonio, hogy a nevem Sebastian, és nem Roderigo, ahogy eddig mondtam. Apám is Sebastian volt, Messalinából – tudom, hogy már hallott órára. Két gyermeket hagyott hátra: engem és ikerhúgomat; ugyanabban az órában születtünk. És ha az ég kegyes lett volna hozzánk, ugyanabban az órában is végeztük volna!... De ön, jó uram, közbelépett, azzal, hogy engem fölszedett a parti szikláról, amikor a húgom alig egy órával azelőtt vízbe fúlt.

ANTONIO Úristen!

SEBASTIAN Olyan lány volt az, uram, hogy bár állítólag nagyon hasonlítottam, sokan gyönyörűnek tartották. És ha talán idáig nem is mennék el a féktelen csodálatban, annyit bátran közölhetek róla, hogy olyan szép lelke volt, azt még az Irigység istennője is kénytelen volna megdicsérni. Belefultad a sós vízbe, jó uram, én meg mindjárt az emléket is belefulasztom a sós könnyeimbe.

ANTONIO Bocsásd meg, fiatalúr, ezt a méltatlan vendéglátást.

SEBASTIAN Jaj, drága Antonio, én kérek elnézést, hogy a terhére voltam.

ANTONIO Ha nem akarsz megölni a hiányoddal, engedd meg, hogy a szolgál legyek.

SEBASTIAN Ha nem akarja tönkretenni, ami jót tett, ha nem akarja megölni azt, akit megmentett, akkor ezt ne kívánja. Isten áldja, menjen most azonnal; a szívem tele van szeretettel, s már szinte úgy vagyok, mint jó anyám: elég egy apróság, és a könnyeim elárujják, mit érzek... Orsino herceg udvarába tartok. Isten áldja.

Sebastian el

ANTONIO Járjon veled az istenek kegyelme! – Orsino házában gyűlölnék engem, különben ott látnál nagyon hamar... De bármi történjék, én úgy imádlak: a veszély szinte vonz. Megyek utánad.

El

2. SZÍN

Utca.

Jön Viola (mint Cesario) és Malvolio, más-más irányból

MALVOLIO Nem maga volt az előbb Olivia grófnőnél?

VIOLA (M. CES.) De igen, uram, kényelmesen ballagtam, aztán még csak idáig értem.

MALVOLIO Itt küldi vissza a gyűrűt, uram: ön megkímélhetett volna a fáradságtól, ha elviszi magával. Az úrnő továbbá üzeni, hogy mondja meg egyértelműen a gazdájának: nincs remény, az úrnő nem akarja. Ja és még valami: ne merészelen még egyszer eljönni a herceg ügyében, kivéve ha arról akar beszámolni, hogyan fogadta mindezt a gazdája. Úgyhogy tessék. *(Nyújtja a gyűrűt)*

VIOLA (M. CES.) A hölgy átvette, nem kell énnekem.

MALVOLIO Ugyan kérem, maga pimaszul odadobta neki! Az úrnő kívánsága, hogy ugyanúgy adjuk is vissza. *(Ledobja)* Ha megéri lehajolni érte, tessék, ott van az orra előtt; ha nem, legyen azé, aki megtalálja.

Malvolio el

VIOLA (M. CES.) Milyen gyűrűt? Mit akar ez a nő? Te jó ég! Elbűvölte őt a külsőm? Igaz, jól végignéztet; annyira, hogy szeme a nyelvét is megzavarta, és akadozva, habozva beszélt. Szerelmes lett belém! S hogy viszontlásson, rám küldte ezt a gomba urat. Nem kell a gazdám gyűrűje?... Nem is volt! Énrám vágyik! Ha így van – s biztos így van! –, jobb volna egy álmod szeretnie... *(Végignézi magát)* Te, áruha, gonosz dolog vagy ám: terhét az ördög benned hordja ki. Mily könnyű is a jóképű csalóknak a nők viasz-szívébe írniuk! A gyengeségünk tehet róla, nem mi, hogy így lehet minket kenyérré kenni. Mi lesz ebből? A herceg őt imádjá, én, csodalény, a hercegért rajongok; a hölgy meg, tévesen, értem bolondul. Hová jutunk?... Mivel férfi vagyok, reménytelen, hogy gazdámot szeressem; de mivel nő vagyok (jaj, istenem!), Olivia is hiába eped. Ó, idő! Te bogozd ki; mert nekem ily nagy csomóhoz gyöngé a kezem.

El

tulajdonsága van – őszinte –, hogy törvénytörően mindenki beleszeret, aki csak ránéz. Ezt a gyengéjét fogom én a bosszúhoz kihasználni.
 BÖFÖGHY Mit akarsz csinálni?
 MÁRIA Elhelyezek az útjában bizonyos homályos szerelmes leveleket, amikben a szakálla színéről, a lába formájáról, a járása módjáról, a szeme állásáról, homlokáról, arcszínéről saját magára fog ismerni, igen érzékletes leírásban. Tudok egészen úgy írni, mint az úrnőm, a maga unokahúga: amikor előkerül egy régi, elfelejtett irat, alig tudjuk megmondani, melyikünk írta.
 BÖFÖGHY Kiváló! Csapdát szimatolok.
 FONNYADI Orromban a szaga!
 BÖFÖGHY Azt fogja hinni a levelekből, amiket elhullajtasz, hogy a húgocskámtól jönnek, és hogy a húgom szerelmes belé.
 MÁRIA Pontosan ezt akarom meglovagolni.
 FONNYADI Addig lovagol rajta, amíg barmot nem csinál belőle.
 MÁRIA Ó bármit csinál, én barmot csinállok.
 FONNYADI Hát ez csodálatos lesz!
 MÁRIA Királyi szórakozás, azt garantálom. Holtbiztos, hogy a kezelésem hatni fog. Majd elbújtatom magukat, és még harmadiknak a bolondot is, azon a helyen, ahol megtalálja a levelet. Figyeljék majd, mit olvas ki belőle. De mára elég; menjenek lefeküdni, álmodjanak a sikerről. Jó éjt.

Mária el

BÖFÖGHY Jó éjt, te amazon.
 FONNYADI Mit mondjak, bevaló nő!
 BÖFÖGHY Egy fajtiszta kis foxi, és imád engem, ehhez mit szólsz?
 FONNYADI Volt már, hogy engem is imádtak.
 BÖFÖGHY Gyerünk ágyba, uracskám. Üzenned kéne haza pénzért.
 FONNYADI Ha nem kapom meg a maga hűgát, akkor tönkre vagyok téve.
 BÖFÖGHY Üzenj haza pénzért, fiú; ha a lány nem lesz a tiéd a végén, hát nevezd vén kappannak.
 FONNYADI Úgy is lesz, különben soha ne bizzon bennem – vegye, ahogy akarja.
 BÖFÖGHY Gyere, gyere, csinállok egy kis forralt bort, most már úgyis túl késő van lefeküdni. Gyere, úrfi, gyere.

Mindketten el

4. SZÍN

Térem a Herceg palotájában.

Jön a Herceg, Viola (mint Cesario), Curio, urak. A háttérben zenészek

HERCEG Kérnék zenét! – Hát, jó reggelt, barátok. Kedves Cesario, csak azt a dalt, a régi dalt, ami az este volt; mert enyhítette szívfájdalmamat, jobban, mint mai rohanó korunk erőltetett kis dalszövegei. Legalább egy strófát!

CURIO Most nincs itt az, aki énekelt, uram, elnézést kérek.

HERCEG Ki volt az?

CURIO Feste, a tréfamester, uram, akinek a vicceit már Olivia grófnő édesapja is nagyon élvezte. Itt van valahol a házban.

HERCEG Keressék meg; addig is játsszák a dallamot!

Curio el. – A zenészek játszanak

(Viola-Cesariohoz) Gyere ide. Ha szerelmes leszel, majd gondold rám az édes gyötrelemben, mert ahogy én, úgy van minden szerelmes: mindenben kapkodó, bizonytalan, csak annak képe él benne szilárdan, akit imád. – Hogy tetszik ez a dal?

VIOLA (M. CES.) Szinte a Szerelm királyi trónját festi zenével.

HERCEG

Úgyesen beszélsz. A fejem rá, hogy – bár még fiatal vagy – a szemed már megakadt valakin. Igaz, fiú?

VIOLA (M. CES.)

Tagadjam? Ön előtt?

HERCEG

És milyen nő az?

VIOLA (M. CES.)

Hát... hasonlít önre.

HERCEG
 VIOLA (M. CES.)
 HERCEG

Akkor nem méltó hozzád. A kora? Amennyi ön lehet, uram. Az túl öreg! A nő mindig keressen magánál idősebbet, s mint az inga, úgy szabályozza be férje szívét. Mi nagyra tartjuk magunkat, fiam, de vágyaink könnyebben botlanak, kapkodóbbak és hamarabb fakulnak, mint a nők vágyai.

VIOLA (M. CES.)
 HERCEG

Így van, uram. Szeress tehát nálad fiatalabbat, különben elpattan benned a vágy; mert a nő: rózsza – korán kivirul, de amint kivirágzott, le is hull. Ilyen bizony; és nagy kár, hogy ilyen: hervadni kezd legszebb éveiben!

Jön Curio és Feste

HERCEG

(Festéhez) Gyere, fickó! A tegnap esti dalt! – Figyeld, Cesario: oly egyszerű, a fonóban éneklük a menyecskék, s a vidám hímező lányok kint a réten, míg öltögetnek. Egyszerű, igaz, még ártatlan benne a szerelem, mint hajdanán. Kezdek, uram? Kérlek, énekelj.

FESTE
 HERCEG

Zene

FESTE

(énekel) Jöjj el, ó jöjj el, halál;
 S én nyugton fekszem majd egyedül,
 A lelkem majd égbe száll:
 Megölt egy szép lány kegyetlenül.
 Készítsd a hősizin szemfedőt,
 szép ciprusággal.
 Nem ünnepelt még senki nőt
 ilyen halállal.
 Nem kell, ó, nem kell virág,
 Testemre szirmot ne szórjatok;
 Nem kell, ó, nem kell barát,
 Rám gyászbeszédet ne mondjatok.
 Nem akarom, hogy kedvesem
 Könnyezve álljon;
 Sírom legyen titkos helyen:
 Meg ne találjon.

HERCEG Tessék, a munkáért. (Pénzt ad Festének)

FESTE Nem munka volt, uram. Nekem boldogság az ének, uram.

HERCEG Akkor a boldogságért fizetek.

FESTE Ez igaz, uram, a boldogságért előbb-utóbb fizetni kell.

HERCEG Most engedd meg, hogy elengedjelek.

FESTE Oltalmazzon a szomorúság istene, és mellényedet varrja a szabó színjászó selyemből, mert hangulatod is változik, mint az opál színe. Én az ilyen szilárd embereket a tengerre küldeném, ahol a küldetésük lehetne akármi, az úti céljuk akármerre, úgyhogy mindig mindent jól elintéznének. Ajánlom magamat.

Feste el

HERCEG

Hagyjatok magunkra.

Curio és a többiek el; Viola (mint Cesario) marad

Cesario,

menj vissza a kegyetlen-szívűhöz, mondd el, hogy szerelmem nem e világi, nem sáros földbirtoka érdekel; a vagyont, mit a vaksors ráruházott, lenézem, mint a vaksorsot magát. A csodás szépség, melyet néki ad a természet – az vonzza lelkemet. De ha nem tudja önt szeretni? Ezt nem fogadom el. De kénytelen lesz.

VIOLA (M. CES.)

HERCEG

VIOLA (M. CES.)

HERCEG Ha mondjuk van egy nő (talán van is), aki az ön szívéért úgy eped, mint ön Olivιάért; ezt a nőt ön nem szeretheti; közli vele; nem kénytelen a nő ezt elfogadni? Nincs nő, akinek mellkasa kibírná, ha benne így dobol a szenvedély, nincs női szív, mely ily nagy és erős: a nő nem bír sokat magába zárni. Szerelmét inkább étvágyának nevezném, nem májával, csak inyével rajong, meg is csömörlik, undor fogja el. Az én szerelmem éhes, mint a tenger, és bármit megemészt. Te ne hasonlítsd egy nő szerelmét irántam ahhoz, ahogy Olivιάt imádom.

HERCEG De én tudom –

HERCEG Mit tudsz?

VIOLA (M. CES.) – hogy nő mennyire bír férfit szeretni: oly égő szívük van, mint minékünk. Apámnak volt egy lánya; szeretett egy férfit, ahogy... mondjuk... én szeretném – ha nő lennék – fenségedet.

HERCEG S mi lett?

VIOLA (M. CES.) Semmi, uram; sose vallott szerelmet, hagyta, hogy titka, mint féreg a bimbót, kirágja rózsás arcát; szenvedett, és zöldessárga melankóliában csak ült, ült, a Türelem szobraként, csendes mosollyal. Ez nem szerelem?... Mi férfiak többet fogadkozunk, esküdözünk, de szavaink mögött nincs akarat. A férfi-működés esküben sok, szeretésben kevés.

HERCEG S a nővéred? A vágyba belehalt?

VIOLA (M. CES.) A családban minden lány én vagyok, s minden fiú is – bár ezt nem tudom... Menjek tehát a hölgyhöz?

HERCEG Ez a lényeg.

HERCEG Siess, és ezt az ékszeret vidd el itt; mondd, hogy megöl, ha most elutasít.

Mindketten el

5. SZÍN

Olivia kertje.

Jön Bőfőghy, Fonnyadi, Fábían

BŐFŐGHY Gyere te is, Szinyor Fábían.

FÁBIÁN Jövök én; ha egy morzsát is kihagyok ebből a mókából, főzzenek halálra az unalom levében.

BŐFŐGHY Örülnél, mi, ha az alantas szarrágó házörző kutya végre megkapná?

FÁBIÁN Ujjonganék, haha; ugye tudja, hogy ő árult be az úrnőnek, az meg azóta haragszik rám. A medveheccelés miatt.

BŐFŐGHY Majd megint medvézünk egyszer, hogy bosszantsuk a fickót; őt meg kékre-zöldre hülyítjük – igaz, Ábris úrfi?

FONNYADI Szerintem! Különbözik minék élünk?

Jön Mária

BŐFŐGHY Itt a csöppnyi cselszövő. Hogy vagy, édes aranyom?

MÁRIA Bújjanak el mind a hárman a bukszus mögé! Malvolio erre jön a sétányon; egy félóraig odakint állt a napon, gyakorolta az udvariaskodást a saját árnyékával. Figyeljék jól, ha kedves a jókedvük, mert ez a levél hallucináló bolondot fog csinálni belőle. Lebújni, ez komoly tréfa!

A férfiak elbújnak. Mária ledob egy levelet

Feküdj csak ott: jön már a pisztráng, akit a horgunkra edesgetünk.

Mária el. – Jön Malvolio

MALVOLIO Szerencse kérdése, minden csak szerencse. Mária egyszer azt mondta, hogy az úrnő nagyon kedvel, és olyat magam is hallottam tőle, hogy ha szerelmes lenne, akkor éppen effélébe, mint én. Ráadásul engem sokkal kiemeltebb respektussal kezel, mint a háznépéből bárkit. Mit gondoljak erről?

BŐFŐGHY Micsoda beképzelt barom!

FÁBIÁN Csöndet! Hagyjuk spekulálni – olyan lesz tőle, mint a pulykaka-kas: hogy peckeskedik a fölálló tollaival!

FONNYADI Krisztusom, de meg tudnám verni!

BŐFŐGHY Csönd legyen már!

MALVOLIO Lehetnék Malvolio gróf!

BŐFŐGHY Te barom!

FONNYADI Lelövöm! Lelövöm!

BŐFŐGHY Csönd, csönd!

MALVOLIO Van erre példa. Strachy grófnő hozzáment a ruhatárának a gondnokához.

FONNYADI Dögölj meg, te álnok Putifárné!

FÁBIÁN Csönd! Most már nyakig benne van a fantáziálásban: né, hogy dagad a melle.

MALVOLIO Elveszem, és három hónap múlva, mikor majd ülök a grófi székben –

BŐFŐGHY Most kéne csúzlival a szeme közé löni!

MALVOLIO Magamhoz szólítom az intézőimet, virágmintás bársonyköpeny lesz rajtam, mert éppen a díványról keltem föl, ahol ott hagytam az alvó Olivιάt –

BŐFŐGHY A kénköves istennyilát!

FÁBIÁN Csönd legyen!

MALVOLIO És akkor a rangomhoz illő hangulatba kerülök; a szememet szigorúan végigjártatom rajtuk, és azt mondom: én tudom a magam helyét, úgyhogy szeretném, ha ők is tudnák a magukét; és akkor hívatom a rokonomat, a Tóbit.

BŐFŐGHY Kötelet a nyakadra!

FÁBIÁN Csönd legyen már! Most! Most!

MALVOLIO Heten a szolgálaim közül máris engedelmesen futnak, hogy előkerítsék. Addig én ráncolom a homlokomat, és mondjuk fölhúzom a zsebórámat, vagy játszom a... *(Megérinti a nyakában lógó láncot)* valamelyik drága ékszeremmel. A Tóbi bejön, meghajol előttem –

BŐFŐGHY Ezt életben akarjátok hagyni?!

FÁBIÁN Ha harapófogóval kell kihúzni belőlünk a csöndet, akkor is hallgasson!

MALVOLIO Nyújtom neki a kezem, így, és jól ismert mosolyomat egy parancsnok méltóságával fojtom el –

BŐFŐGHY És a Tóbitól akkorát kapsz a szádra...

MALVOLIO Majd így szólok: „Tóbi sógor, mivel engem a sors az unokahúga mellé állított, hadd vindikáljam magamnak a jogot, hogy néhány szót intézzek magához –”

BŐFŐGHY Micsoda??

MALVOLIO „Fel kell hagynia a részegeskedéssel.”

BŐFŐGHY Te rühes hülye!

FÁBIÁN Jaj, nyugalom! Tönkretesszük a játékot!

BŐFŐGHY „Továbbá: értékes idejét egy sültbolond úriemberre pazarolja –”

FONNYADI Ez én vagyok, lefogadom!

MALVOLIO „Bizonyos Ábris úrra.”

FONNYADI Tudtam, hogy én vagyok: sokan hívnak sültbolondnak!

MALVOLIO *(meglátja a levelet)* Hát ez itt mit keres?

FÁBIÁN A balfácán máris a csapdába lép.

BŐFŐGHY Csönd! Adná a csodabogarak istene, hogy hangosan olvasson!

MALVOLIO *(fölv teszi a levelet)* Ejha, ez az úrnőm kézírása! Így írja a „P”-t, az „I”-t, az „N”-et, az „A”-t, és pont ekkora a nagy „K”-ja. Kár is tovább vizsgálni: ez ő.

FONNYADI „P”, „I”, „N”, „A” – miért épp ezek?

MALVOLIO *(olvassa a borítékot)* Titkolt szerelmemnek, szíves jókívánsággal. Az ő stílusa! Ha megengedi, kedves pecsétviasz... Óvatosan! És itt a Lucretia, a pecsétnyomó gyűrűjéről: az úrnőmé!... Kinek szólhat ez? *(Felbontja a levelet)*

FÁBIÁN Na, ezt lenyeli, de egész a májáig!

MALVOLIO *(olvass)* *Az ég is látja: szeretem –*

De kit?

Jaj, nem tudhatja senki sem

A szívem titkait.

„Nem tudhatja senki sem?” És tovább? Változik a versforma! Hm...

„Nem tudhatja senki sem!” Jaj, ha ez te lennél, Malvolio!

BŐFŐGHY Te vagy az, görény!

MALVOLIO (olvas) *Parancsolok – s imádnom kéne inkább;*

*Mint Lucretia töre, úgy forog
Bennem a kín, míg szívem őrzi titkát.
M-O-A-I: teérted lángolok.*

FÁBIÁN Hú, de bonyolult!

BÖFÖGHY Tud ez a lány, én mondom.

MALVOLIO „M-O-A-I: teérted lángolok.” – Na várjunk csak, várjunk csak, várjunk csak.

FÁBIÁN Ez jól kikeverte neki a mérget!

BÖFÖGHY És milyen mohón lecsap rá, mint a gyöngygyűl!

MALVOLIO „Parancsolok – s imádnom kéne inkább.” Végül is ő nekem parancsol: én az alkalmazottja vagyok, ő az úrnőm. Ez normális ésszel belátható. Nincs ebben semmi csavarás. De a végén, mire utalhat az a betűkombináció? Bár tudnám úgy értelmezni, hogy valahogy rám vonatkozzon! Nézzük csak: „M-O-A-I” –

BÖFÖGHY Íí, de hideg: elvesztette a nyomot.

FÁBIÁN Mindjárt rátalál a kis vizsla, figyeljék az ugatást! Már érzi a rókát, ott van az orra előtt.

MALVOLIO „M” – Malvolio! „M!” Úgy kezdődik a nevem!

FÁBIÁN Ugye mondtam, hogy rátalál. A kis dög jól fut a szimaton.

MALVOLIO „M” – de utána nem áll össze a további rész; ha megvizsgáljuk, nem indokolt. Az „A”-nak kéne jönni, de helyette „O” van.

FÁBIÁN ’óvan, csak gondó’kozzá’.

BÖFÖGHY Majd jól megverem, aztán jöhet belőle az „óóóó”.

MALVOLIO És a végén egy „I”.

FÁBIÁN Ítetembe’ ilyen hülyét! Te azt hiszed, előttd a kezdet; de ha hátul is volna szemed, látnád, hogy sarkadban a vég.

MALVOLIO „M-O-A-I.” Ez a rejtvény már nem olyan, mint az előző: de ha kicsit erőltetjük, tán ez is felém hajlítható, hiszen ezek a betűk mind az én nevemben vannak. Hohó, és itt még próza is jön.

(Olvas) *Ha ez a kezdedbe kerül, forgasd az eszed. A sorsom csillaga fölébed emel, de te ne félj a nagyságtól. Van, aki nagynak születik; van, aki nagyvá teszi magát; és van, akinek tálcán kínálják a nagyságot. A Végzet most tárt karokkal fordul feléd: legyen benned erő és értelem, hogy magadhoz öleld. S hogy hozzászokj ahhoz, amivé majd lehetsz, dobd le szerény gúnyádat, és lépj elő mint megújult ember! Légy kemény a rokonokkal és mogorva a szolgálkával. Nyelved szóljon politikai témákról; játszd el, hogy egyedí vagy és kivételes. Ezt tanácsolja a nő, aki érted sóhajt. Emlékezz csak: ki dicsérte sárga harisnyádat? Ki kívánta, hogy mindig masnis térdszalagban jársz? Ugye emlékszel. Most megcsinálhatod a szerencsédet, ha te is úgy kívánod. Ha nem, hát lássalak továbbra is házgodnoknak, egynek a szolgálkák közül, aki nem méltó arra, hogy a Szerencse ujját megérintse.*

*Szíves jókívánsággal –
az, aki örömet cserélne szolgálatot veled,
A Szerencsés Boldogtalan.*

Napnál világosabb, síkságnál simább! Egyértelmű. Büszke leszek, politikai könyveket fogok olvasni, lekezelem Tóbi urat, lerázom a közönséges barátaimat, hajszálpontosan az leszek, akit kíván. Most nem ringatom magam illúziókba, ez nem csalóka képzelgés: mert minden logika szerint nyilvánvaló, hogy az úrnőm szerelmes belém. Nemrég megdicsérte a sárga harisnyámat, meg hogy milyen szép a masnis térdszalagom; ebben kifejezésre juttatta szerelmét, és burkoltan arra buzdít, hogy a neki tetsző ruhákat hordjam. Köszönöm a sorsnak. Boldog vagyok. Emelt fővel fogok járni, sárga harisnyában és masnis térdszalaggal, azonnal föl is veszem. Hála legyen Jupiternek és a csillagoknak! – Még utóirat is van.

(Olvas) *Nem tehetsz úgy, mintha nem tudnád, ki vagyok. Ha elfogadod a szerelmemet, mutasd ki azzal, hogy mosolyogsz, mert jól áll neked a mosoly. Kérlek tehát, édesem, hogy a jelenlétemben mindig mosolyogj.*

Jupiter, köszönöm neked! Mosolygok én, amennyit kell, megteszek mindent, amit csak kérsz.

Malvolio el

FÁBIÁN Oda nem adnám ezt a szórakozást semmi pénzért, még ha a perzsa sah ajánlana is egy sokezres életjáradékot!

BÖFÖGHY El tudnám venni ezt a lányt feleségül ezért az ötletért.

FONNYADI Én is.

BÖFÖGHY És nem kérnék más hozományt, csak még egy ilyen viccet.

FONNYADI Én se, én se.

FÁBIÁN Itt jön a csapdaállító mester!

Jön Mária

BÖFÖGHY Óhajtod a lábad a nyakamra tenni?

FONNYADI Vagy esetleg az enyémre?

BÖFÖGHY Föltegyem a szabadságomat kockára, és vesztsek, és legyek a rabszolgád?

FONNYADI Szerintem esetleg én?

BÖFÖGHY Olyan álomba ringattad, amiből ha fölébred, meg fog hibbanni.

MÁRIA De mondják meg őszintén: hatott a dolog?

BÖFÖGHY Mint bábaasszonyra a pálinka.

MÁRIA Na szóval. Ha látni akarják a játék gyümölcseit, mindenképp legyenek ott, amikor először járul az úrnőm elé: sárga harisnya lesz rajta, pedig az úrnőm gyűlöli a sárgát; masnis térdszalag lesz rajta, pedig az úrnőm utálja azt is; és mosolyogni fog rá, ami most nagyon nem illik az úrnőm lelkiállapotához – hiszen teljesen bele van süppedve a bánatba –, hogy ezzel szörnyen magára haragítja az úrnőt. Ha látni akarják, jöjjenek.

BÖFÖGHY A pokol tornácára is, te minden viccek ördöge!

FONNYADI Oda én is!

Mind el

HARMADIK FELVONÁS

1. SZÍN

Olivia kertje.

Jön Feste, aki furulyázik, és az oldalán függő dobon dobol, valamint Viola (mint Cesario)

VIOLA (M. CES.) Jó napot, barátom, és jó zenélést! Te itt szoktál muzsikálni? FESTE Nem, uram, inkább az egyháznál.

VIOLA (M. CES.) Egyházi zenész vagy?

FESTE Nem egészen, uram. A templom mellett lakom, és ha otthon játszom, akkor ugye az egyháznál muzsikálok.

VIOLA (M. CES.) Akkor azt is mondhatnád, hogy a király a kolduséknál uralkodik, mert a palotája mellett laknak a koldusok; vagy hogy az egyház a dobodra támaszkodik, ha a dobot nekitámasztod a templom falának. FESTE Nagyon igaza van, uram. Micsoda időket élünk! Az igazság csak olyan, mint a vékony bőrkesztyű: a szellemeskedés egy perc alatt a visszájára fordítja!

VIOLA (M. CES.) Az biztos. Azik csak játszadoznak a szavakkal, azoknál hiú és hazug lesz minden beszéd.

FESTE Ezért szeretném, ha a húgomnak nem volna neve.

VIOLA (M. CES.) Miért?

FESTE Nézze, uram, a húgom neve is egy szó; ha valaki játszadozik vele, a végén a húgom is hiú és hazug lesz. Megjegyzem, a szó ma már olyan megbízhatatlan, hogy szégyenszemre mindent írásba kell foglalni.

VIOLA (M. CES.) Ezt fejtsd ki nekem.

FESTE Sajnos nem lehet, uram, mert csak szavakkal tudnám kifejezni, azok meg olyan hamisak lettek, hogy undorodnék szavak segítségével igazat kifejezni.

VIOLA (M. CES.) Látom, jó humorú ember vagy, aki semmivel nem törődik. FESTE Dehogysis, uram, van, amivel törődöm. De őszintén megmondom, önnel tényleg nem törődöm. Ha tehát semmivel nem törődöm, akkor ön semmi; vigyázzon, mindjárt láthatatlan lesz!

VIOLA (M. CES.) Nem te vagy Olivia grófnő bolondja?

FESTE Ugyan, uram, Olivia grófnőtől távol áll a bolondozás. Ő nem tart bolondot, csak amikor majd férjhez megy. A bolond úgy viszonylik a férjhez, mint a szardella a szardíniához: a férj a nagyobb. Én a grófnőnek nem a bolondja vagyok, hanem a szócsűrője.

VIOLA (M. CES.) Láttalak a múltkor Orsino hercegnél.

FESTE A humor, uram, úgy járkal a glóbuszon, mint a nap: mindenhol süt. Nem volna igazságos, ha a bolond nem dolgozna éppoly gyakran az ön gazdájánál, mint az én úrnőmnél. De mintha az ön bölcs személyét is láttam volna ott.

VIOLA (M. CES.) Na, ha most engem veszel célba, akkor köszönöm, elég volt. Nesze, itt van költségeidre. *(Egy fémpénzt ad neki)*

FESTE Kívánom, hogy Jupiter adjon önnek a legközelebbi szörszállítmányból szakállat!

VIOLA (M. CES.) Mi tagadás, arra rettentően vágyom, *(Félre)* de nem úgy, hogy a saját arcomon nőjön... *(Hangosan)* Itthon van a grófnő?

FESTE *(a pénzt mutatja)* Ebből kettő még szaporodni is tudna, uram.

¹ A „M-O-A-I” betűknek – azon túl, hogy Malvolio nevében szerepelnek – további értelme, esetleges célzások tartalma nem ismeretes.

VIOLA (M. CES.) Ha egymásra rakják és forgatják.
FESTE Szívesen lennék a frígiai Pandarus úr, szereznék egy Cressidát ehhez a Troilushoz.
VIOLA (M. CES.) Értem, értem, jól tetszik kunyerálni. *(Még egy pénzt ad)*
FESTE Ugye nem baj, uram; hiszen csak egy koldust koldultam: Cressida koldusként végezte. A grófnő itthon van, uram. Tájékoztatom a házbelieket, hogy honnan jött az úr; de hogy kicsoda és mit akar, az már kívül esik a kompetenciámon. Mondhatnám: a horizontomon, de az már kissé elcsépett.

Feste el

VIOLA (M. CES.) Ez elég bölcs, hogy játssza a bolondot, s mert jól csinálja, nyilván van esze. Figyeli azt, akivel viccelődik, a hangulatát, a személyiségét, és mint a héja, minden kis pihére rögtön lecsap. Ez is egyfajta munka, nem könnyebb, mint a bölcs elmélkedés; mert bölcsen bolondozva ki-ki játszhat; de bölcsnek megbolondulni: gyalázat.

Jön Böföghy és Fonnyadi

BÖFÖGHY Jó napot, tisztelt úr.
VIOLA (M. CES.) Önnek is, uram.
FONNYADI *Dieu vous garde, monsieur.*
VIOLA (M. CES.) *Et vous aussi: votre serviteur.*
FONNYADI Remélem is, uram, mert én meg az öné.
BÖFÖGHY Óhajta a házat levizitálni, uram? Az unokahúgom hön várja az ön beléptét, ha itt kell valami dolgát végeznie.
VIOLA (M. CES.) Iránytűm az ön húga felé mutat, uram, minthogy ő expedícióm végcélja.
BÖFÖGHY Ez esetben a saját lábaihoz kell fordulnia, uram, hogy bevigyék önt a házba.
VIOLA (M. CES.) Ha lábaimhoz fordulok, uram, abból bukfenc lesz; inkább önhöz fordulok, és bámulom agyának bukfenceit.
BÖFÖGHY Arra célzok, uram, hogy haladjon be.
VIOLA (M. CES.) Én már *arra* célzok, a ház felé – de íme, megelőztek.

Jön Olivia és Mária

(Oliviához) Ó, legkiválóbb, tökéletes hölgy! Az ég permetezzen önre jó illatot!
FONNYADI Ez a gyerek maga a jó modor! „Permetezzen”, ez jó!
VIOLA (M. CES.) Küldetésem nem szólal meg másnak, csakis az ön gálánosan empatikus fülének.
FONNYADI „Permetez”, „gáláns”, „empatikus”: ezt megjegyzem mind a hármat.
OLIVIA Csupják be a kertkaput, és hagyjanak magamra, hogy meghallgassam.

Böföghy, Fonnyadi és Mária el

(Viola-Cesarióhoz) A kezét, uram.
VIOLA (M. CES.) Alázattal várom parancsait.
OLIVIA Hogy hívják?
VIOLA (M. CES.) Nevem Cesario, szolgálatára.
OLIVIA Az én szolgálatomra?... Na hiszen! Üres bók ez, csak alakoskodás: maga a herceg szolgája, tudom.
VIOLA (M. CES.) Ó meg az öné, minden birtokával: így szolgája szolgája önnek is.
OLIVIA Nem érdekel se ő, se amit érez. Bár rádiózna ki a bús fejéből.
VIOLA (M. CES.) Azért jövök, hogy öfeléje hajtsam az ön gondolkodását.
OLIVIA Jaj, könyörgöm! Kértem magát, hogy róla ne beszéljen. De... ha más ügyben kérne valamit, beszédét szívesebben hallgatom, mint a szférák zenéjét.
VIOLA (M. CES.) Drága hölgy –
OLIVIA Bocsásson meg, de én küldtem magának – miután úgy elbúvölt itt a múltkor – egy gyűrűt, nagy loholva; ez nem illett

se magamhoz, se szolgálomhoz, se önhöz. Most itt állok, és tudom, elítél, hogy szégyenteljes trükkkel azt a gyűrűt rátukmáltam magára. Most lenéz? A tisztességemet béklyóba verte, s büszke szíve kuttyákként küldi rá vicsorgó vádjait? Ön finom ember, látja: a szívemet nem mell takarja, csak vékony fátvol. Úghogy hallgatom. Sajnálom önt.

VIOLA (M. CES.)

OLIVIA

VIOLA (M. CES.)

OLIVIA

VIOLA (M. CES.)

OLIVIA

VIOLA (M. CES.)

OLIVIA

VIOLA (M. CES.)

OLIVIA

VIOLA (M. CES.)

OLIVIA

VIOLA (M. CES.)

OLIVIA

Mindketten el

2. SZÍN

Szoba Olivia házában.

Jön Böföghy, Fonnyadi, Fábán

FONNYADI Komolyan mondom, egy percet nem maradok.
BÖFÖGHY Indokold meg, te méregzsák, indokold meg.
FÁBIÁN Tessék indokolni, Ábris úr.
FONNYADI Jó. Láttam az unokahúgát, hogy a herceg szolgáját több kedvességgel fogadta, mint amit valaha is rám pazarolt. Itt láttam a kertben.
BÖFÖGHY És mondd, öreg, Olivia látott téged közben?
FONNYADI Ahogy én most magát.
FÁBIÁN Akkor ez fényes bizonyítéka, hogy szerelmes magába.
FONNYADI Hogy a rossebbe? Hülyét akarnak csinálni belőlem?
FÁBIÁN Szabályosan megindoklom, uram, és szakértői véleményt is csatolok hozzá.
BÖFÖGHY A szakértői vélemény, az szent. Már Noé kora előtt is léteztek szakértők.

FÁBIÁN A grófnő csak azért volt kedves a fiúhoz a maga jelenlétében, hogy magát kétségbe ejtse, hogy fölébressze mormotaként szunnyadó vitézségét, hogy lángot helyezzen a szívébe és tűzkövet a májába. Oda kellett volna lépni hozzá, és – az etikett szerint – néhány jól irányzott viccel, amiket frissiben csíhol az elméje kohójában, el kellett volna némítani a kis suhancot. Ezt kívánta magától a pillanat, de maga elszalasztotta; ezt a dúsan aranyozott alkalmat hagyta megrozsásodni, és most hajója átkerült az úrnőm véleményének jegesebb oldalára, föl északra, ahol csak lóg, lóg, mint jégcsap a holland szakállán, hacsak jóvá nem teszi valami remek húzással, legyen az vitézi tett vagy ügyes politika.

FONNYADI Csakis vitézi tett jöhet szóba, mert a politikát, azt szívből utálok. Előbb lépnek be valami szektába, mint a politikába.

BÖFÖGHY Rendben, akkor építsd sorsodat a vitézség alapzatára. Hívd ki párbajra a herceg apródját, vívj meg vele, sebesítsd meg tizenegy helyen. A hügom meg fogja tudni; és hidd el, nincs jobb társkereső a világon, aki úgy be tudna ajánlani egy férfit egy nő kegyébe, mint a vitézi hírnév.

FÁBIÁN Ez az egyetlen megoldás, Ábris úr.

FONNYADI Elviszi valamelyikük a kihívó levelemet?

BÖFÖGHY Gyerünk, írd meg, szép katonás betűkkel, légy kemény és rövid.

Most mindegy, hogy szellemes-e, csak legyen határozott és velős. Becsmérelj le: a tinta elbírja. Tegezd le legalább háromszor, az sose árt, és íj bele annyi hazugságot, amennyi a lapon kifér, még ha akkora lapra írsz is, mint az angol királyi golfpálya. Csináld meg. Legyen bőven epe a tintádban, a lúdtollból is folyjon epe. Csináld meg.

FONNYADI Maguk hol lesznek?

BÖFÖGHY Majd érted megyünk az apartmanodba. Menj!

Fonnyadi el

FÁBIÁN Ezt a drága embert maga dróton rángatja, Tóbi úr.

BÖFÖGHY Én vagyok drága öneki: már legalább kétezret költött rám.

FÁBIÁN Jó kis levélre számíthatunk; de ugye nem viszi el?

BÖFÖGHY Hogyne vinném?!... Te az apródot piszkáld föl minél jobban, hogy válaszoljon. Szerintem ezeket hat ökörrrel se lehetne egymáshoz vontatni. Ezt az Ábrist, ha felnyitnák, annyi vért se találának a májában, amennyibe egy szúnyog lába beleragad; ha nem így lesz, hát én megeszem a többi szerveit.

FÁBIÁN És az ellenfele, az a kisfiú, annak az orcáján se ül a vérszomj.

Jön Mária

BÖFÖGHY Itt jön a legkisebbik verebecske.

MÁRIA Ha betegre akarják röhögni magukat, de úgy, hogy fájjon, akkor jöjjenek. Ez az örült Malvolio kitért a hitéből, és pogány lett; mert igaz üdvözülésre vágyó, keresztény ember nem hihet el ilyen képtelenségeket. Sárga harisnyában van!

BÖFÖGHY Masnis térszalaggal?

MÁRIA Rémes! Mint egy falusi kántortanító! Úgy settenkedtem a nyomában, mintha meg akarnám gyilkolni. Pontról pontra követi a levelet, amivel becsaptam! Annyira mosolyog, hogy száz vonal fut az arcán, mint az új, Indiával kibővített világtérkép: illet maguk még nem láttak. Alig tudtam megállni, hogy ne kezdjem mindenfélével dobálni. Biztos, hogy az úrnőm pofon csapja: de ő akkor is mosolyogni fog, és nagy kegynek fogja tekinteni.

BÖFÖGHY Gyerünk, menj előre; merre van?

Mind el

3. SZÍN

Utca.

Jön Sebastian és Antonio

SEBASTIAN Én nem akartalak terhelni téged, de ha neked a fáradtság öröm, nem korholland tovább.

ANTONIO Nem tudok elszakadni: vágyaim, mint acélsarkantyúk, úznak utánad. S nemcsak hogy lássalak (bár már ez is megérne akármekkora utat), hanem a szorongás, hogy jól vagy-e. Te idegen vagy itt; és ez a föld

gyakran kemény és barátságtalan, ha nincs tanácsadód. Az, hogy szeretlek, és az, hogy féltetek – e két dolog hozott ide.

SEBASTIAN

Kedves Antonio, nincs válaszom más, mint a köszönet, és újra, és harmadszor is. Tudom, ez híg viszonzás a jószágodért. Ha pénzem is volna, nemcsak a hálám, adnék én többet is... Nos, mi legyen? Megnézzük itt a műemlékeket? Holnap, barátom. Most szállást keressünk. Nem vagyok fáradt; messze még az este. Előbb hadd töltekezzen a szemünk a sok szép régiséggel, amiről híres e város.

ANTONIO

Meg kell hogy bocsáss, de énnekem itt járkalnom veszélyes. Olyat tettem egykor a tengeren a herceg gályáival, egy csatában, hogy ha itt elfognak, nincs kegyelem. Lemészároltad az embereit! Nem; véres tett nincs a rovásomon, bár volt ott egy-két olyan pillanat, hogy vérontásra is lett volna mód. Azóta városom lakói mind – hogy visszaálljon a kereskedés – jóvátételt fizettek. Én soha; makacs voltam. Ezért, ha itt lefognak, drágán megfizetek.

SEBASTIAN

Akkor ne járj az utcán!

ANTONIO

Hát, nem tanácsos. Itt van, fogd a pénzem. Az alsóvárosban, az „Elefánt”-ban, ott szállunk meg. Rendelek vacsorát, te lakasd jól a tudásszomjadat, nézd meg szépen a várost. Várlok ott. De miért a pénz?

SEBASTIAN

ANTONIO

Hátha szemed meglát valami szépet, amit megvennél; a forrásaid, tudom, nem futják apró örömökre. Órzőm a pénzed, és egy óra múlva találkozunk.

SEBASTIAN

Az „Elefánt”-ban.

ANTONIO

Ott leszek.

SEBASTIAN

Más-más irányban el

4. SZÍN

Olivia kertje.

Jön Olivia és Mária

OLIVIA

(felre) Elküldtem érte – ha azt mondja: jön, mivel kínáljam? Mit adjak neki? Mert inkább adok, mintsem kéregessek. Jaj! Hangos vagyok. (Máriához) Hol van Malvolio? Ő komoly ember, szépen szolgálja nehéz sorsomat. Hol van Malvolio?

MÁRIA Jön, kisasszony, de nagyon furcsán viselkedik. Biztos, hogy megszállta az ördög.

OLIVIA Miért, mi baja? Órjöng?

MÁRIA Nem, kisasszony, kizárólag mosolyog. Úrnőm jobban tenné, ha valakit maga mellé venne, amikor találkoznak, mert biztos, hogy megvan bolondulva.

OLIVIA

Menj, hívd ide.

Mária el

Én is bolond vagyok; sírás és vigyor – hasonló bajok.

Jön Malvolio és Mária

Hogy s mint, Malvolio?

MALVOLIO Drága hölgyem! Csókolom!

OLIVIA Maga mosolyog?! Én komoly ügyben hívtam.

MALVOLIO Komoly, úrnőm? Legföljebb az komoly, hogy rossz a vérellátásom – ez a térdszalag elszorítja, de mit számít? Ha tetszem egyvalókinak, akkor úgy vagyok én is, ahogy a költő mondja: „Tetszel egynek, tetszel mindenknek.”

OLIVIA Jól érzi magát, ember? Mi van magával?

MALVOLIO Nem fekete a kedvem, bár sárga a lábam. Igen, eljutott a kezembe, és a parancsokat végrehajtottuk. Mert hiszen tudjuk, kié az édes kézírás.

OLIVIA Nem akar lefeküdni, Malvolio?

MALVOLIO Lefeküdni? Bármikor, édesem, szólj és jövök.

OLIVIA Az isten áldja meg, miért mosolyog így, és mit kacsingat?

MÁRIA Nincs rosszul, Malvolio?

MALVOLIO *(Máriához)* Parancsol? Talán csalogány vagyok, hogy feleljek egy varjúnak?!

MÁRIA Mi ez a nevelés pimaszság az úrnőmmel szemben?

MALVOLIO „Ne félj a nagyságtól”; jól írja.

OLIVIA Mit akar ezzel, Malvolio?

MALVOLIO „Van, aki nagyak születik –”

OLIVIA Mi?

MALVOLIO „Van, aki nagyvá teszi magát –”

OLIVIA Mit mond?

MALVOLIO „És van, akinek tálán kínálják a nagyságot.”

OLIVIA Az ég óvja magát!

MALVOLIO „Emlékezz csak: ki dicsérte sárga harisnyádat –”

OLIVIA A maga sárga harisnyáját?

MALVOLIO „Ki kívánta, hogy mindig masnis térdszalagban járj?”

OLIVIA Térdszalagban?

MALVOLIO „Most megcsináltad a szerencsédet, ha te is úgy kívánod –”

OLIVIA Megcsináltam a szerencsém?

MALVOLIO „Ha nem, hát lássalak továbbra is szolgálának.”

OLIVIA Ennek nincs ki a négy kereke.

Jön egy szolgál

SZOLGA Úrnőm, Orsino herceg apródja visszajött; alig tudtam rávenni, hogy visszaforduljon. Várja, hogy úrnőm mit óhajt.

OLIVIA Mondja meg, hogy jövök.

Szolga el

Édes Mária, törődjetez ezzel a jóemberrel. Hol van Tóbi bácsi? Szólj a szolgálknak, hogy ennek viseljék gondját. A fele hozományomat odaadnám, hogy baja ne essék.

Olvia és Mária külön-külön el

MALVOLIO Ugye-ugye, már kezdesz érteni?... Nem kisebb ember, mint Tóbi úr fog velem törödni! Ez pontosan megfelel a levélnek: szándékosan küldi a bácsikáját, hogy kemény lehessen vele, hiszen erre buzdít a levelében. „Dobd le szerény gúnyádat”, azt írja, „légy kemény a rokokonnmal és mogorva a szolgálakkal. Nyelved szóljon politikai témákról; játszd el, hogy egyedi vagy és kivételes.” Majd pedig leírja, hogyan kell ezt: komor arc, méltóságteljes tartás, lassú beszéd, valamely híres férfiú modorában, és így tovább... Megfogtam a madárkát, ez Jupiter műve, és Jupiter tegyen érte hálássá! És amikor most kiment: „Törödjetez ezzel a jóemberrel!” – „Jóember”; nem „Malvolio”, nem is a munkaköröm, hanem „jóember”. Igen, lassan minden összeáll, és egy grammnyi kétség, egy milligrammnyi kétség nincs afelől, hogy semmilyen akadály, semmi bizonytalanság vagy váratlan körülmény – mit lehet még felhozni? –, semmi nem állhat közém és reményeim közé. Tudom, Jupiter műve ez, nem az enyém, és köszönet neki.

Jön Bőfőghy, Fábrián, Mária

BŐFŐGHY Merre van szegény szerencsétlen? Ha a pokol minden ördögét kicsiben rárajzolják, és egy légiónyi tisztátalan lélek van is benne, én megszólítom.

FÁBIÁN Itt van, itt van. – Hogy vagyunk, uram? Hogy van, hallja?

MALVOLIO Menjének, elbocsátom magukat. Hadd élvezzem a magányt. Menjének.

MÁRIA Ni, milyen mély hangon szól belőle a gonosz lélek! Ugye mondtam?... Tóbi úr, az úrnőm nagyon szeretné, ha maga törödni vele.

MALVOLIO *(félre)* Aha! Szóval szeretné!

BŐFŐGHY Várjunk, várjunk, csönd legyen. Óvatosan kell vele. Bízátok rám. – Hogy van, Malvolio? Hogy érzi magát? Legyen erős, dacoljon az ördöggel! Lásza be, az az emberiség ellensége.

MALVOLIO Tudja maga, hogy mit beszél?

MÁRIA Figyelik?! Ha rosszat mondanak az ördög, hogy a szívére veszi! Adja isten, hogy ne legyen megszállva!

FÁBIÁN El kéne vinni a vizeletét a javasasszonyhoz.

MÁRIA Tényleg, holnap reggel megcsináljuk, úgy éljek. Az úrnőm a világot se akarná elveszíteni.

MALVOLIO Mit akar, hölgyem?

MÁRIA Uram teremtem!

BŐFŐGHY *(Máriához)* Kérlek, maradj csöndben, így nem lehet. Nem látjátok, hogy csak ingerlitek? Hagyjátok, hogy én csináljam.

FÁBIÁN Csak a finomság segít: finoman, finoman. Az ördög goromba, és nem tűri a goromba kezelést.

BŐFŐGHY Mi újság, szépségem? Hogy vagy, galambocskám?

MALVOLIO Uram!!

BŐFŐGHY Gyere, kis csibém, gyere szépen. Nem illik, hogy a megtestesült Komolyság pilinckázzon a Sátánnal! Távozz innen, szénfekete rém!

MÁRIA Vegye rá, hogy imádkozzon, Tóbi úr; imádkoztassa!

MALVOLIO Még hogy imádkozzak? Szentelen némbér!

MÁRIA Hiába! Mondom én, hallani se akar a vallásosságról.

MALVOLIO Menjének a pokolba, mindahányan! Üres fejű, léha alakok, én nem vagyok magukkal egy szinten. Majd hamarosan megtudják, amit kell.

Malvolio el

BŐFŐGHY Ez nem igaz!...

FÁBIÁN Ha ezt a színházban látnám, azt mondanám, hogy erőltetett kitaláció.

BŐFŐGHY A lelke csücskéig megfertőződött a cselből.

MÁRIA Menjének csak utána, nehogy a cselre fény derüljön, aztán még kifakul a színe.

FÁBIÁN Még a végén tényleg megbolondítjuk.

MÁRIA Legalább nyugodt lesz a ház.

BŐFŐGHY Gyertek, bezárjuk egy sötét szobába, megkötözve. A húgom már úgyis azt hiszi, hogy bolond: a vicc kedvéért föntartjuk a látszatot, jól megbüntettjük, míg végül a szórakozás kifulladás, és megkegyelmezőnk neki; ekkor a csel fölfedjük, *(Máriához)* téged pedig a törvényszéki elmeszakértők királyává koronázunk. – De nézd csak, nézd csak!

Jön Fonnyadi

FÁBIÁN Újabb népünnepély!

FONNYADI Itt a kihívás, olvassák el; ne féljenek, megvan a sava-borsa.

FÁBIÁN Olyan pikáns?

FONNYADI Olyan bizony, megkapja benne a magáét. Olvassák csak!

BŐFŐGHY Add ide. *(Olvas)* *Iffjú, bármi is vagy, szerintem egy ócska kis alak vagy.*

FÁBIÁN Nagyon jó, és nagyon bátor.

BŐFŐGHY *(Olvas)* *Ne csodálkozz és ne töprengj az elmédben, miért hívlak így, mert ennek okát nem árulom el.*

FÁBIÁN Jól mondja; így nem fogja tudni beperelni.

BŐFŐGHY *(Olvas)* *Idejössz Olvia grófnőhöz, és ő a szemem láttára kedveskedik veled; csakhogy te hazudsz, mert nem ezért hívlak ki párbajra.*

FÁBIÁN Nagyon tömör, és mégis kristálytisza az értelme... *(Félre)* -tlensége.

BŐFŐGHY *(Olvas)* *Rád fogok támadni, ahogy mész hazafelé, ahol is ha esetleg megölsz engem–*

FÁBIÁN Jó.

BŐFŐGHY *(Olvas)* *...alávaló gazemberként fogsz megölni.*

FÁBIÁN Ügyesen lavíroz, hogy nehogy törvénybe ütközöt írjon. Jó.

BŐFŐGHY *(Olvas)* *Most búcsúzó, és isten irtalmazzon egyikünk lelkének! Lehet, hogy az enyémmel fog, de én más remélek, úgyhogy vigyázz magadra. Barátod, már ha annak tekinted, és esküdt ellenséged:*

Fonnyadi Ábris.

Ha ez a levél nem indítja meg, akkor a saját lábai se. Át fogom adni.

MÁRIA Erre most kiváló alkalma nyílik: a fiúka éppen az úrnőmmel társalog, és lassacskán távozni fog.

BŐFŐGHY Menj, Ábris uram, lessed a kert szögletében, mint egy titkosrendőr. Abban a pillanatban, ahogy meglátod, ránts kardot, és ugyanakkor kezdjél rettenetesen káromkodni: mert gyakran megesisik, hogy egy mennydörgős szitkozódás, amit izes kijetéssel, zengő nyelvel mondanak, férfiasabbnak mutatja az embert, mint a vitézi próbatétel.

Futás!

FONNYADI A káromkodást csak bízsa rám.

BÖFÖGHY Nem fogom átadni a levelet, mert a fiatalember viselkedésén látszik, hogy intelligens és jól nevelt. Ez már abból is látszik, hogy ő a küldönc a herceg meg a hűgom között. A levél viszont bődületesen ostoba, így nem fog félelmet kelteni a fiúban: látni fogja, hogy egy marha írta. Inkább előszóban adom át a kihívást: úgy festem le Fonnyadi urat, mint hírhedt párbajhóst, és az uracskaival elhitetem (nem lesz nehéz, a fiatalok hiszékenyek), hogy ellenfele dühödött, ügyes, rámenős és szenvedélyes. Ezzel úgy megrémisztjük mind a kettőt, hogy már a tekintetükkel megölik egymást, mint két baziliszkusz.

FÁBIÁN Itt jön a fiú a maga hűgával: hagyjuk, míg elbúcsúzik, aztán gyérünk azonnal utána.

BÖFÖGHY Addig kigondolok valami rémisztő üzenetet, amit kihívásként elmondok.

Böföghy, Fábrián és Mária el. – Jön Olivia és Viola (mint Cesario)

OLIVIA Már túl sokat beszéltem köszivednek, és feltárulkoztam, túlzottan is. Magamat korholom, hogy hiba volt, de olyan makacs, erős hiba ez, hogy leperog róla a korholás.

VIOLA (M. CES.) Ahogy önben árad a szenvedély, úgy gazdámban a bánat.

OLIVIA *(égy ékszeret ad át)* Fogd és viseld; az én képmásom ez. Fogadd el; nyelve nincs, nem fog zavarni. És kérlek szépen, jöjj el holnap is. Kérhetsz-e olyat, mit meg nem adok, ha a tisztesség adnom engedi?

VIOLA (M. CES.) Csak azt kérem, hogy gazdámat szeresse.

OLIVIA Hogy' adnám neki tisztességgel azt, ami tiéd?

VIOLA (M. CES.) Föloldozom magát.

OLIVIA Ugye, holnap is látom arcodat? Ilyen ördöggel szép a kárhozat.

Olivia el. – Jön Böföghy és Fábrián

BÖFÖGHY Jó napot, fiatalúr!

VIOLA (M. CES.) Magának is, uram!

BÖFÖGHY Ami eszköze van a védelemre, azt most vegye elő. Hogy milyen természetű sérelmeket okozott neki, nem tudom; de a kihívója, akiben tombol a düh, úgy várja a kert végében, mint a vérszomjas vadászeb. Húzza ki a kardját, készítse föl magát, mert a támadója gyors, ügyes és pusztító.

VIOLA (M. CES.) Uram, ez valami tévedés; állítom, hogy nincs senkivel se nézeteltérésem. Még csak emlékem sincs arról, hogy bárkinek bármilyen sérelmet okoztam volna.

BÖFÖGHY Pedig így van, meg fogja látni. Úgyhogy ha ér magának valamit az élete, igyekezzen védeni magát, mert az ellenfelében megvan minden, amit fiatalság, erő, ügyesség és harag adhat egy férfinak.

VIOLA (M. CES.) Az isten szerelmére, ki ez az ember?

BÖFÖGHY Vitézi címe van; igaz, hogy sértetlen díszkarddal ütötték lovagga a palota szőnyegén – de magánjellegű csetepatékban igazi ördög. Három embernek is elválasztotta már a testét a lelkétől, és a jelen pillanatban oly engesztelhetetlen harag gyúlt benne, hogy elégtétele nem lehet más, mint haláltusa és temetés. „Vagy-vagy”, ez a jelszava: vagy adni a halált, vagy kapni.

VIOLA (M. CES.) Visszamegyek a házba, és védelmet kérek a grófnőtől. Én nem vagyok harcos természet. Hallottam, hogy léteznek, akik szándékosan kötnek bele másokba, hogy kipróbálják a vitézségüket; talán ez is ilyen hóbortos.

BÖFÖGHY Nem, uram; az ő felháborodása egy nagyon is valós sérelemből táplálkozik; ezért csak menjen, és adja meg neki, amit kíván. A házba nem mehet vissza, hacsak nem óhajtja velem elintézni azt, amit ugyanúgy ővele is elintézhet. Tehát induljon, vagy pedig lássam a meztelen kardját itt és most; mert vívnia kell, az biztos – vagy be kell ismernie, hogy gyáva, és nem méltó a fegyverviselésre.

VIOLA (M. CES.) Ez egyszerre udvariatlan és különös. Nagyon kérem, tegyen meg egy szívességet: tudja meg az illető úrtól, mivel sértettem meg. Biztosan figyelmetlenségéből tettem, és nem szándékosan.

BÖFÖGHY Rendben van. Színyor Fábrián, maradjon ezzel az úrral, míg vissza nem jövök.

VIOLA (M. CES.) Mondja, kérem, tud erről az ügyről valamit?

FÁBIÁN Annyit tudok, hogy az a vitéz igen föl van bőszülvé maga ellen, kész akár a halálos összecsapásra is, de a körülményekről semmi többet

VIOLA (M. CES.) És, kérem szépen, miféle ember ez?

FÁBIÁN A külseje alapján meg nem mondaná az ember, hogy mekkora hős a párbajozásban. Bizony, uram, nála tapasztaltabb, vérszomjasabb és végzetesebb ellenfelet egész Illíriában nem találhatott volna. Hajlandó odamenni hozzá? Én megpróbálom magukat kibékíteni, ha sikerül.

VIOLA (M. CES.) Igazán nagyon lekötelezne. Én olyan vagyok, aki inkább a szavakkal vitézkedik, mint a vasakkal: nem érdekel, hogy mit gondolnak a bátorságomról.

Viola (mint Cesario) és Fábrián félreállnak. – Jön Böföghy és Fonnyadi a színpad más részén

BÖFÖGHY *(Fonnyadinak)* Hidd el, barátom, ez egy igazi ördög. Úgy küzd a fazon, mint egy amazon. Volt egy csörtém vele, törrel-hüvellyel, szabályosan; úgy behozott nekem egy találatot, halálos volt és kikerülhetetlen, és amikor visszaszúrok, na akkor adja be a végső döfést, de olyan biztosan, ahogy a lábád érinti a talajt, amin állsz. Azt beszélnek, a perzsa sahnak volt a vívómestere.

FONNYADI A francba. Nem állok ki vele.

BÖFÖGHY Igen, csakhogy most már nem hajlandó békülni. Fábrián, ott ni, alig bírja visszatartani.

FONNYADI A bűdös életbe, ha tudom, hogy ilyen harcias, és ilyen mesterien vív, hát vitte volna el az ördög, én ki nem hívom. Mondja meg neki, hogy ejtsük el az ügyet, és neki adom a Capilet nevű szürke lovamat.

BÖFÖGHY Előterjesztem a javaslatot. Maradj itt, és vágj bátor képet. Zárjuk le embervesztés nélkül. *(Félre)* Remek! Meglovagolom én a lovadat is, nem csak téged. *(Odamegy Fábriánhoz)* Odaigérte a lovát, ha elsimítjuk az ügyet. Bebeszéltem neki, hogy a fiú ördögien vív.

FÁBIÁN Ez ugyanolyan szörnyüeket gondol öröla; sápadozik és levegőért kapkod, mintha egy medve loholna a sarkában.

BÖFÖGHY *(Viola-Cesarióhoz)* Nincs mit tenni, uram, meg akar vívni önnel, mert már szavát adta rá. Viszont ami a sérelmeit illeti, hát jobb belátásra tért, és most már úgy gondolja, hogy az egész említésre se érdemes. Úgyhogy kérem, húzza ki a kardját, csak hogy ő betarthassa, amit fogadott – igéri, hogy nem tesz kárt önben.

VIOLA (M. CES.) *(félre)* Csak óvna meg az isten! Nem sok kell, és megmondom nekik, mi hiányzik az én férfiaságomhoz!

FÁBIÁN *(Fonnyadihoz)* Hátráljon, ha úgy látja, hogy bedühödik.

BÖFÖGHY Gyerünk, Ábris, nincs mit tenni, a fiatalúr a becsület kedvéért ragaszkodik egy összecsapáshoz; a párbajkodex értelmében erről nem mondhat le, de megígérte nekem úriemberi és katonai becsületszavára, hogy nem tesz kárt benned. Tessék, kezdjék!

FONNYADI Adná isten, hogy betartsa a szavát! *(Kardot ránt)*

VIOLA (M. CES.) Én esküszöm, hogy nem akartam így. *(Kardot ránt)*

Jön Antonio

ANTONIO *(kardot ránt)* Kardokat el! *(Fonnyadihoz)* Ha ez az ifjú úr sértette meg – magamra vállalom.

Ha ön a sértő – kihívom helyette.

BÖFÖGHY Ön, uram? Miért, kicsoda maga?

ANTONIO Én szeretetből többre kész vagyok, mint amit ő itt beígért maguknak.

BÖFÖGHY Nézd csak, ön hivatásos pártfogó? Akkor kihívom! *(Kardot ránt)*

FÁBIÁN Jaj, Tóbi úr, nyugalom! Jönnek a rendőrök!

BÖFÖGHY *(Antonióhoz)* Később folytatjuk.

VIOLA (M. CES.) *(Fonnyadihoz)* Kérem, uram, tegye el a kardját, ha egy mód van rá.

FONNYADI Szívesen, uram; és amit ígértem, abban állom a szavam. Jól bírja a terhelést, és irányítható.

Jön két rendőr

1. RENDŐR Ő az! Gyerünk, intézkedj!
2. RENDŐR Antonio, önt letartóztatom Orsino herceg nevében.

ANTONIO Kérem, ön valakivel összetéveszt.
1. RENDŐR Nem, szó se róla; megismerem önt, bár most nincs hajós-sapka a fején.

ANTONIO (A 2. Rendőrhöz) Vezesd csak el; tudja, hogy ismerem. Engednem kell. (Viola-Cesariohoz) Így járok, mert követlek:

de nincs menekvés; állok elibe.
Veled mi lesz? Mert kénytelen vagyok most visszakérni az erszényemet.
Az jobban fáj, hogy nem segíthetek, mint mostani bajom. Csodálkozol?
Ez van. Ne búsulj.

2. RENDŐR Indulás, uram.

ANTONIO A pénz egy részét, kérek, add ide.

VIOLA (M. CES.) Milyen pénzt, uram?
Őn itt hozzám jóindulatú volt, meg látom is, hogy most bajba került, hát sovány képességeim szerint kis kölcsönt adhatok. Nincs sok nekem se: megosztom önnel, ami itt van éppen. Tessék, tárcám fele. (Pénzt nyújt)

ANTONIO (visszaautasítja) Hát megtagadsz?!
Lehet, hogy sok-sok jószolgálatom nem volt elég?... Ne kísértsd a nyomort, nehogy végül úgy lealacsonyodjak, hogy szemedre hányjam mindazt a jót, mit érted tettem!

VIOLA (M. CES.) Nem tudok ilyenről, és nem ismerem, se arcát, se hangját. A hálátlanság rosszabb a szememben, mint a hazugság, góg vagy részegesség, vagy más bűn, melynek bomlasztó hatása vérünkben lakozik.

ANTONIO Ó, istenem!

2. RENDŐR Gyerünk, uram! Kérem, igyekezzen!

ANTONIO Hadd szóljak még. Én ezt a fiút itt a halál torkából szedtem elő, gyógyítva ápoltam szent szerelemmel, és alakját, mely tiszta jellemet látszott ígérni, hódolva imádtam.

1. RENDŐR Kit érdekel? Megy az idő, gyerünk!
ANTONIO De jaj – nem isten, rút bálvány csupán. Sebastian, szépséged becsapott!
A természetben csak az ész gonosz: torz érzelmet csak álnokság okoz.
A jóság széppé tesz – de aki álnok, annál a szépség: ördögadta átok.
Ez megbolondult. Vigyük! Na, mi lesz?

1. RENDŐR Vezessenek.
ANTONIO

Antonio és a rendőrök el

VIOLA (M. CES.) Oly tüzesen beszél, olyan merészen, hogy el is hiszi, amit mond; de én nem. Ő, bár gyanúmat igazolva látnám, és te állnál helyemben, drága bátyám!

BÖFÖGHY (Fonnyadihoz) Gyere ide, vitézem, és te is, Fábían: hajoljunk össze egy pár okos szóra.

VIOLA (M. CES.) Sebastiannak szólított! Fivérem tovább él az én külsőm tükörében. Ilyen volt arca, pont így öltözött, így mozgott, járt az emberek között, hisz őt utánzom. – Ha ez lehetséges, a vihar szelíd, a sós tenger édes!

Viola (mint Cesario) el

BÖFÖGHY Hitvány egy kis alak, és gyávább a nyúlnál. A hitványsága abból is látszik, ahogy ezt a barátját cserbenhagyta és megtagadta; a gyávaságáról meg kérdezzed csak Fábiant.

FÁBIÁN Gyáva, eltökélten gyáva, szinte már bigottan.

FONNYADI Az iskoláját, utanamegyek, és jól összeverem.

BÖFÖGHY Ez az, páhold el rendesen, de a kardodat ne vedd elő.

FONNYADI Bizza csak rám!...

Fonnyadi el

FÁBIÁN Jöjjön, nézzük meg, mi lesz a vége.
BÖFÖGHY Bármilyen pénzbe fogadok, hogy nem történik semmi.

Mindketten el

NEGYEDIK FELVONÁS

1. SZÍN

*Olivia háza előtt.
Jön Feste és Sebastian*

FESTE Most azt akarja nekem bemesélni, hogy engem nem maga után küldtek?

SEBASTIAN Elég, elég, te tisztára bolond vagy, tűnj már el innen!

FESTE Jól játszsa, mondhatom! Nem, én nem ismerem magát, és nem is magáért küldött az úrnóm, hogy legyen szíves bejönni és beszélni velem; és persze a maga neve nem Cesario fiatalúr; és ez itt nem az én orrom. Semmi sem úgy van, ahogy van.

SEBASTIAN Jaj, másutt szellőztesd a hülyeséged, engem nem ismeresz.

FESTE Szellőztessem? Aha, hallotta ezt a szót valami nagy embertől, aztán most rámondja a szegény kis humoristára. Szellőztessem! Attól félek, hogy ez a nagy melák világ holnapra affektáló kiscicává válik. Kérem tehát, csatolja le szívére az idegenség övét, és mondja meg: mit szellőztessek az úrnómnak? Azt, hogy maga jön?

SEBASTIAN Fejezd be az idéetlen viccelődést.
Ne', itt van pénz. De ha tovább csinálod, mást fogok adni!

FESTE Ó, látom, nem szűk a marka máma. Az okosok, ha adnak a bolondoknak, nagyon jó bizonyítványt kapnak – persze csak sokéves gyakorlás után.

Jön Fonnyadi

FONNYADI No né, uram, hát csak találkozunk! Ez a magáé! (Megüti Sebastian)

SEBASTIAN Ez meg a tied! Nesze! Nesze! (Veri Fonnyadit) Mindenki megbolondult?

Jön Böföghy és Fábían

BÖFÖGHY (Sebastianhoz) Megálljon, mert áthajítom a törét a ház fölé!
FESTE Ezt azonnal megmondom az úrnómnak: nem szeretnék néme-lyiknek a bőrében lenni, semmi pénzért.

Feste el

BÖFÖGHY Álljon le, hallja?! (Lefogja Sebastian)

FONNYADI Á, hagyja csak, más úton fogok én vele elbánni: följelentem verekedésért, ha van még törvény Illiriában. Igaz, hogy én ütöttem először, de akkor is.

SEBASTIAN (Böföghyhez) Vidd innen a kezéd!

BÖFÖGHY Nem, uram, nem engedem el. Tegye el a törét, maga kis hős, szépen vizsgázott. Gyerünk.

SEBASTIAN Nem tárgyalok veled. Mit szólsz bele?
Ha tovább provokálsz, elő a kardot! (Kardot ránt)

BÖFÖGHY Mi van, mi van?! Na jó, hát muszáj megcsapolnom azt a szemtelen pimasz véredet! (Kardot ránt)

Jön Olivia

OLIVIA Többi! Elég! Parancsolom! Elég!
BÖFÖGHY Tessék.

OLIVIA Sose lesz vége? Maga vén tahó, barlangban kéne laknia, hegyek közt, ahol nincs illem, jó módor! Tűnés!
(Sebastianhoz) Ne haragudj, édes Cesario.
(Böföghyhez) Tűnjön el innen!

Kérlek, jó barát,
 hogy józansággal és ne szenvedéllyel
 itéld meg ezt a barbár támadást
 személyed ellen. Jöjj be most a házba:
 ha meghallod, hogy hány ostoba viccet
 eszelt ki ez a mákvirág, nevedsz majd.
 Nincs mért haboznod; gyere csak velem,
 kövess. – Még fölszámítom neki ezt:
 ha téged rémiszt, engem is ijeszt!

SEBASTIAN
 Mi zajlik itt? Mi ez az izgalom?
 Megőrültem, vagy inkább álmodom?
 Kábítsa el az észet a szerelem:
 ha álom ez, hát jó hosszú legyen!
 OLIVIA
 Nos, jöjj; bár én uralnám lelkedet!
 SEBASTIAN
 Jövök, szép hölgy.
 OLIVIA
 A szót kövesse tett!

Mindketten el

2. SZÍN

Szoba Olivia házában.
 Jön Mária és Feste

MÁRIA Légy szíves, vedd föl ezt a köpenyt és ezt a szakállat: hitesd el velem,
 hogy te vagy Topáz tiszteletes. Gyorsan. Addig szólok Tóbi úrnak.

Mária el

FESTE Na jó, fölveszem, és ebben alakoskodom – nem én leszek az első, aki
 ilyenben alakoskodott... Nem vagyok elég magas, ki se látszanék a szó-
 székből; és elég sovány se, hogy tudósnek nézzenek; de ha becsületes
 embernek és szívélyes házigazdának tartják a lelkész, az ugyanolyan
 jó, mint ha ügybuzgó embernek és nagy tudósnek. Jönnek a kollégák!

Jön Böföghy és Mária

BÖFÖGHY Jupiter áldja, tiszteletes úr.
 FESTE *Bonos dies*, Tóbi úr; mert ahogy a vén prágai remete, aki sose látott
 tintát és tollat, megmondta Gorboduk király egyik hűgának: „a dolgok
 azok, amik.” Így, mivel én vagyok a lelkész, én vagyok a lelkész, hiszen
 mi más egy dolog, mint egy dolog, és mi más az „az”, mint „az”?
 BÖFÖGHY Szólítsa meg, Topáz uram.
 FESTE (*fennhangon*) Halló, halló! Áldás legyen a tömlöcön.
 BÖFÖGHY A csibész jól utánozza; tud ez a csibész!

Malvolio a szomszéd szobából beszél

MALVOLIO Ki van ott?
 FESTE Topáz tiszteletes, a lelkész, aki jött meglátogatni Malvoliót, az
 eszelőst.
 MALVOLIO Lelkész úr, Topáz uram, jó Topáz uram, menjen oda a grófnőhöz.
 FESTE Távozz belőle, vehemencia ördöge! Miért kínzod ezt az embert?
 Most is csak a nőkről tudsz beszélni?
 BÖFÖGHY Jól mondja, tiszteletes úr.
 MALVOLIO Topáz uram, soha embert így meg nem gyötörtök. Drága lel-
 kész úr, ne higgye el, hogy eszelős vagyok. Bezártak ide ebbe a szörnyű
 sötétbe.
 FESTE Pfüj, hazug sátn! Igyekszem a legenyhébb szavakat használni rád,
 mert én finom lélek vagyok, aki még az ördöggel is udvariasan bánik.
 Azt állítod, hogy abban a szobában sötét van?
 MALVOLIO Mint a pokolban, tiszteletes úr.
 FESTE Ugyan, hiszen kiugró ablakai vannak, amik átlátszóak, mint a bari-
 kád, és a tetőablakok az északdéli oldalon fényesek, mint az ébenfa! És
 te mégis bezártságról panaszkodsz?
 MALVOLIO Nem vagyok örült, Topáz lelkész úr. Állítom magának, hogy itt
 sötét van.
 FESTE Tévedsz, örült. Mert bizony nincs más sötétség, mint a tudatlan-
 ság, melyben te úgy tévelyegsz, mint az egyiptomiak a mőzesi ködben.
 MALVOLIO Igenis ez a szoba olyan sötét, mint a tudatlanság, még ha a

tudatlanság pokolian sötét is; és igenis embert még így meg nem csú-
 foltak, mint engem. Semmivel nem vagyok örültebb, mint maga; tes-
 sék, próbálja ki, tegyen föl bármilyen kérdést.

FESTE Mi Pythagoras véleménye a vadmadarakról?
 MALVOLIO Hogy a nagyanyánk lelke például beköltözhet egy madárba.
 FESTE Mit gondolsz erről a vélekedésről?
 MALVOLIO Én nemes dolognak tartom a lelket, és a legkevésbé sem osz-
 tom ezt a véleményt.
 FESTE Isten veled; maradj örökre sötétben. Osztanod kell Pythagoras vé-
 lelményét, különben nem nyilvánítalak épeszűnek, és ne merjél levágni
 egy fajdkakast, mert még kipenderited belőle a nagyanyád lelkét! Isten
 veled.
 MALVOLIO Topáz úr! Tiszteletes úr!...
 BÖFÖGHY (*Festéhez*) Kiváló volt, Topáz uram!
 FESTE Látják: kanál vagyok én bármilyen lében.
 MÁRIA Te, ezt szakáll és köpeny nélkül is csinálhattad volna, hiszen nem lát!
 BÖFÖGHY Szólj hozzá a saját hangodon, aztán jelentsd nekem, milyennek
 találok: most már inkább befejezném a szórakozást. Ha különösebb
 hűhó nélkül el lehetne engedni, az jó volna, mert a hűgomnál már
 annyi van a rovásomon, hogy ezt a játékot veszélyes volna elvinni a
 végkifejletig. Gyere majd a szobámba.

Böföghy és Mária el

FESTE (*énekel*) *Szép legény, ifjú legény,
 Merre jár a kedvesed?*

MALVOLIO Hé! Bolond!
 FESTE *A szép leány már nem szeret.*
 MALVOLIO Hé! Bolond!
 FESTE *Ó jaj, miért nem vár?*
 MALVOLIO Hallod, bolond?!
 FESTE *Mást vár a szíve – ki szólít?*
 MALVOLIO Drága bolondom, ha valaha is még jót remélsz tőlem, szerezz
 nekem gyertyát, tollat, tintát, papírt: úriemberi becsületszavamra mon-
 dom, meghálalom.
 FESTE Malvolio úr?
 MALVOLIO Az, drága bolondom.
 FESTE Jaj istenem, uram, hogy lehet, hogy így elment az öt érzéke?
 MALVOLIO Bolondom, még soha embert ilyen gonoszul meg nem csú-
 foltak. Ugyanolyan normális vagyok, mint te, bolondom.
 FESTE Ugyanolyan? Hát akkor maga valóban eszelős, ha nincs több esze,
 mint egy bolondnak.
 MALVOLIO Úgy kezelnek, mint valami tárgyat, bezárnak a sötétbe, papot
 küldenek rám, valami szamarat, és mindent megtesznek, hogy kifor-
 gassanak a józan eszemből.
 FESTE Vigyázzon, hogy mit mond: a pap még itt van. (*Topázként*) Mal-
 volio, Malvolio, az ég adja vissza az eszedet, igyekezzél aludni, és hagyd
 abba az üres locsogást.
 MALVOLIO Topáz uram!
 FESTE (*Topázként*) Ne állj szóba vele, fiacskám! (*Saját hangján*) Kicsoda?
 Én, tiszteletes úr! Ó, dehogyl... Isten áldja, tiszteletes úr! (*Topázként*)
 Úgy legyen, ámen! – (*Saját hangján*) Úgy lesz, tiszteletes úr, úgy lesz.
 MALVOLIO Bolond, bolond! Hallod, bolond?!
 FESTE Kérem, uram, legyen türelmes. Mit akar? Megszidtak, amiért beszé-
 lek magával.
 MALVOLIO Drága bolondom, segíts, hogy gyertyához és papírhoz jussak;
 mondom neked, hogy ugyanannyira eszemenél vagyok, mint bárki
 Illíriában.
 FESTE Jaj, bárcsak úgy lenne, uram!
 MALVOLIO Esküszöm, úgy van! Drága bolondom, tintát, papírt, gyertyát,
 és vidd el az úrnőnek majd, amit írok. Levélhordó még ekkora bor-
 ravalót nem kapott, mint te fogsz.
 FESTE Hozok. De mondja meg őszintén: most akkor tényleg nem bolond,
 vagy csak tetteti, hogy normális?
 MALVOLIO Hidd el, nem vagyok az, isten bizony.
 FESTE Én nem hiszek az örültnek, míg meg nem egzamináltam az agyát!...
 Jó, hozok gyertyát meg papírt meg tintát.
 MALVOLIO Bolondom, fényesen meg fogom hálálni. Kérlek, menj!
 FESTE (*énekel*) *Lótok, uram, futok, uram,
 És máris itt vagyok,
 Egy perc alatt Feste szalad,
 Ami kell, azt hozok.*

Mint a Bűn, keserűn
Az ördögnek kiáltom:
„Öreg vakond, ne légy bolond,
Mert körmödöt levágom!”

El

3. SZÍN

Olivia kertje.
Jön Sebastian

SEBASTIAN Itt levegő van, ott ragyog a nap,
e gyöngyöt tőle kaptam: látom, érzem;
nem örület, ami így elborít,
bár kész csoda. – Hol van Antonio?
Az „Elefánt”-ban hiába kerestem,
pedig ott járt, és azt is tudni vélték,
hogy bejárta a várost énutánam.
Aranyat érne most a jó tanácsa:
mert bár a lelke érzi, hogy ez itt
nem téboly, csak valami tévedés –
mégis, hogy így rám zúdult a szerencse,
ez olyan példátlan, oly érthetetlen,
hogy nem akarok hinni a szememnek,
viaskodik bennem a józan ész
a gyanúval: vagy én vagyok bolond,
vagy ez a hölgy!... De akkor hogy lehet,
hogy így elkormányozza házanépét,
rendelkezik, intéz és ellenőriz,
és mindezt láthatólag józanul,
kemény tartással?... Valami csavar
van az egészben. De itt jön megint.

Jön Olivia és egy pap

OLIVIA Nézd el, hogy sietek. Ha megfelel,
jöjj át velem s a tisztelendő úrral
a kápolnába, hogy ott, őelőtte,
a szent épület falai között
kinyilvánítsd nekem hűségedet,
hogy féltékeny és kételkedő szívem
nyugtot találjon. Ez titok marad,
míg te nem döntesz úgy, hogy bejelentsük;
akkor majd megtartjuk a lakodalmat
rangomhoz illőn. Mi a véleményed?

SEBASTIAN Az atyát követem, s bátran jövök:
amit ott fogadok, legyen örök.

OLIVIA Vezessen, atyám. Lássák az egek,
hogy szép és őszinte, amit teszek!

Mind el

ÖTÖDIK FELVONÁS

1. SZÍN

Olivia háza előtt.
Jön Feste és Fábían

FÁBIÁN Ha szeretsz, mutasd meg a levelét.
FESTE Drága Fábían uram, akkor hadd kérjek én is valamit.
FÁBIÁN Bármit.
FESTE Ne akard megnézni a levelet.
FÁBIÁN Ez olyan, hogy odaadom a kutyámat, cserébe meg azt kérem, hogy
add vissza.

Jön a Herceg, Viola (mint Cesario), Curio, urak

HERCEG Ti Olivia grófnőtől vagytok, jóemberek?
FESTE Igen, uram, a kelléktárhoz tartozunk.

HERCEG Ismerlek téged jól. Hogy vagy, barátom?
FESTE Nos, uram, az ellenségeim miatt jól, a barátaim miatt rosszul.
HERCEG Talán fordítva: a barátaid miatt jól.
FESTE Nem, uram, miattuk rosszul.
HERCEG Hogyhogy?
FESTE Tudja, uram, ők dicsérnek, és ezzel szamarat csinálnak belőlem. Az
ellenségeim, azok nyíltan megmondják, hogy szamar vagyok – az ő
révükön gyarapszik az önismeretem, a barátaim viszont becsapnak.
Vagyis, mivel a logika is olyan párokban megy, mint a csók, négy darab
mínusz egyenlő két darab plusz, tehát rosszul vagyok a barátok miatt,
de jól az ellenségek miatt.
HERCEG Kitűnő!
FESTE Csak ne dicsérjen, uram – bár megtisztel, ha a barátaim közé áll.
HERCEG De ettől ne menjen neked rosszabbul; fogd ezt a pénzt. (Pénzt ad)
FESTE Uram, velem nyugodtan úzhat kettős játékot. Lehet még egyet.
HERCEG Rossz tanácsot adsz nekem!
FESTE Ez egyszer dugja zsebre méltóságod a méltóságát, és engedje az
ösztoneit rossz útra térni.
HERCEG Jó, leszek bűnös, és kettős játékot úzok. Itt van még egy. (Pénzt ad)
FESTE *Primo, secundo, tertio:* úgy jó a játék. Úgy is tartja a mondás: „A har-
madik dobás mindig bejön.” A három királyok háromfélét hoztak, és a
Szent Benedek-templom harangja is azt mondja: egy–kettő–három.
HERCEG Nincs több dobásod, több pénzt nem bolondozol ki belőlem. Ha
szólsz az úrnődnek, hogy itt vagyok, és beszélni szeretnék vele, és ide
is hozod, az esetleg fölébreszti az adakozó kedvetem.
FESTE Igenis, uram. Jószakát, altassa az adakozó kedvét, amíg vissza nem
jövök. Megyek – de a birtoklási vágyamat, kérem, ne tekintse a kap-
zsiság bűnének. Szóval, szundítson egyet az adakozó kedve, hamarosan
ébresztő!

Feste el. – Jön Antonio és a rendőrök

VIOLA (M. CES.) (a Herceghez) Ő az, uram, ő mentett ki a bajból!

HERCEG Én ezt az arcot régen ismerem,
legutóbb ágyúfüsttől feketén,
mint Vulcanust láttam, csata hevében.
Egy szárnalmas, apró hajója volt,
méretre, súlyra jelentéktelen,
de olyan ádázul támadta meg
a flottánk legnagyobb, komoly hajóját,
hogy kárunk s veszteségünk közepette
bátorságát dicsértük. – Nos, mi van?

1. RENDŐR Orsino, ő az az Antonio,
aki a Főnixet és rakományát
Krétáról elrabolta; és a Tigris,
másik hajónkat, ő rohanta le,
amikor Titus öcséd lába odalett.
Hetykén és vakmerően jött ide;
egy verekedés közben fogtuk el.

VIOLA (M. CES.) Velem tett jót, uram, miattam vívott,
de aztán olyan furcsákat beszélt,
hogy arra gondoltam, tán eszelős.

HERCEG (Antoniohoz) Hírhedt kalóz, sós vizek tolvaja!
Milyen bátorság hajt azok kezébe,
akiket súlyos, véres tetteiddel
te magad tettél ellenségeiddé?

ANTONIO Orsino, nemes úr!
Hadd hárítsam el, aminek nevez:
Antonio nem tolvaj s nem kalóz,
bár annyi tény, hogy – nem véletlenül –
Orsino ellensége. Egy varázserő
hozott ide: a hálátlan fiú,
ott, az ön oldalán, a tenger
habzó pofájú, tomboló dühétől
én mentettem meg. Roncs volt, alig élt.
Az életét én adtam vissza, s mellé
korlátlan és feltétel nélküli
szerelmemet. Miatta vagyok itt,
kitéve magam (tisztá szerelemből!)
az ellenséges város bosszújának.
Láttam, hogy bajban van, hát közbeléptem;
s mikor lefogtak, ő ravasz csalással
(hogy bajomban ne osztozzon velem)
a szemembe hazudta, hogy nem ismer,

HERCEG hogy rossz néven veszed, amit csináltam. Édes, bocsáss meg; a hűségre kérlek, amit az imént egymásnak fogadtunk.

HERCEG Egy arc, egy hang, egy ruha – s két személy! Tán a természet csalfa optikája?

SEBASTIAN *(köriülnéz, meglátja Antoniót)* Antonio! Drága Antonio! Mennyit aggódtam, gyötrődtem miattad, mióta elváltunk!

ANTONIO Sebastian, te vagy?

SEBASTIAN Kétled, Antonio?!

ANTONIO De hogy osztottad ketté magadat? A félbevágott alma nem hasonlóbb, mint ezek itt. Melyik Sebastian?

OLIVIA Ez hihetetlen!

SEBASTIAN *(ráébred, hogy „Cesarióval” vetik össze)* Én állok ott? Nekem nem volt fivérem, és isten se vagyok, hogy több helyüért egyszerre létezsek. Volt egy hugom, akit a vak hullámok elragadtak; *(Viola-Cesarióhoz)* könyörgöm, maga milyen rokonom?

VIOLA *(M. CES.)* Hová valósi? Neve? Szülei? A hazám Messalina, az apám Sebastian volt, s a fivérem is: ő pont ilyen ruhában fült a vízbe. Ha szellem vagy, s ruhát is tudsz viselni, hát ránk ijesztessz.

SEBASTIAN Nos, szellem vagyok, de ruhám az a fizikai test, melybe az anyám méhe csomagolt. Ha nő lennél... minden más egybevág... akkor könnyemmel öntözném az arcod, s azt mondanám: „vízbe fült Violám!”

VIOLA *(M. CES.)* Apámnak szemölcs volt a homlokán.

SEBASTIAN Enyémnek is.

VIOLA *(M. CES.)* Aznap halt meg, amikor Viola épp tizenhárom éves lett.

SEBASTIAN Az emlék bennem máig eleven. Aznap zárult halandó élete, s aznap lett tizenhárom a hugom.

VIOLA Ha nincs más akadály a örömdónek, mint rajtam ez az ál-férfiruha, hát ne ölelj át, míg minden körülmény, idő, tény, esemény nem mutat arra, hogy Viola vagyok. S hogy bizonyítsam, elviszlek itt egy hajóskapitányhoz, ott vannak lányruhám. Ő segített, hogy szolgáljak a herceg úrnak itt: azóta minden esemény az életemben a gazdám és e hölgy körül forog.

SEBASTIAN *(Oliviához)* Így adódott, szép hölgy, a tévedésed. De végül a természet célba ér! Majdnem egy szüzlány lett a vőlegényed, de ebben nem tévedtél túl nagyot: egy szűz ifjúnak lettél jegyese.

HERCEG *(Oliviához)* Ne aggódjon, ő is nemesi vér. – Ha mindez így van, s nem érzékszaladás, engem is sújt e boldog baleset. *(Violához)* Fiú, elmondtad legalább ezerszer, hogy nőt úgy nem imádnál, ahogy engem.

VIOLA És újra elmondom mindezt, ha kell, és minden esküt úgy őrök szivemben, ahogy az égi szféra a tüzet, mely elválaszt nappalt és éjszakát.

HERCEG Add a kezed,

VIOLA és hadd lássalak már női ruhában. A kapitány, aki partra hozott, s ruhámat őrzi, most börtönben ül, mert beperelte őt Malvolio, egy nemesember, úrnóm háznagya.

OLIVIA Engedjék ki. S hol van Malvolio?

VIOLA Te jó isten, csak most jut az eszembe: azt mondják, szegény megzavarodott.

A saját elmém háborgásai
kiverték elméből az ő baját.

Jön Feste egy levéllel, valamint Fábían

Hogy van Malvolio?

FESTE Ne féljen, úrnóm, távol tudja tartani Belzebubot, már ahogy az ő helyzetében egyáltalán lehetséges; itt egy levél, amit önnek írt. Már reggel át kellett volna adnom, de egy örült levele mégse szentírás, úgyhogy nem sokat számít, mikor olvassák föl.

OLIVIA Nyisd ki és olvasd.

FESTE Készüljön föl valami nagyon épületesre, ha a bolond olvassa föl az örült levelét. *(Olvas, eszelősen hangsúlyozva)* Isten úgy segítjen, úrnóm–

OLIVIA Te is megörültél?

FESTE Nem, úrnóm, csak most örültséget olvasok. Ha úgy akarja hallani úrnóm, ahogy a szöveghez illik, meg kell engednie egy kis hanghordozást.

OLIVIA Kérlek, olvasd normálisan.

FESTE Azt teszem, méltóságos grófnő, de ugye jelen esetben a normális éppen az, ha így olvasom! *(Ismét nekikészül az eszelős olvasásnak)* Figyelmezzem, fenséges asszonyom.

OLIVIA *(Fábíanhoz)* Olvassa maga.

FÁBIÁN *(olvás)* Isten úgy segítjen, úrnóm, hogy ön csúfot üz belőlem, s ezt a világot meg fogja tudni. Ön bezárattott a sötétbe, és részeges unokabátyjának a kezére adott, de én ugyanúgy birtokában vagyok az érzéseimnek, mint ön, úrnóm. Nálam van az ön saját kezű levele, mely viselkedésemre indítékul szolgált; e levéllel vagy magamnak hozok nagy megnyugvást, vagy önnek nagy szegényt. Gondoljon rólam, amit óhajt. Most kissé felrettemem a kötelező tiszteletet, és a sérelmemet hagyom beszélni.

Az örülten megalázott Malvolio

OLIVIA Ezt ő írta?

FESTE Igen, asszonyom.

HERCEG Nem úgy hangzik, mint aki eszelős.

OLIVIA Hozza ki, Fábían, hozza ide.

Fábían el

HERCEG Fenség, ha továbbgondoljuk a dolgot, s ön elfogadna sógorőrnek is, két esküvőt tarthatnánk egy napon, az én házamban és költségemen. Ajánlatát szívest elfogadom. *(Violához)* Gazdád föloldoz. Szolgáltatodért, amit tettél, valós nemed dacára és megtagadva származásodat, s minthogy sokáig uradnak neveztl – itt a kezem; legyél te ezután az urad úrnője!

OLIVIA S az én hugom!

Jön Fábían és Malvolio

HERCEG Ó az az örült?

OLIVIA Pontosan, uram.

Hogy van, Malvolio?

MALVOLIO Úrnóm, megalázott, de nagyon.

OLIVIA Én, Malvolio? Soha.

MALVOLIO Ön megalázott. Tessék, a levél. Nem tagadhatja, hogy az ön keze: írjon másképp, ha tud, egy tollvonást is; az ön pecsétje, az ön stílusa: hiába tagadná. Ismerje el; és mondja meg, őszintén, becsülettel, mért küldött biztató jelzéseket, hogy jöjjen mosolygva, térdszalagban meg sárga harisnyában, zord legyek a szolgálkkal és főleg Tóbi úrral? S hogy megtettem, készséggel és reménnyel, mért türte, hogy bebörtönözzenek sötét szobában, papot hívjanak, s világraszóló barmot és hülyét csináljanak belőlem? Mondja meg!

OLIVIA Malvolio, ez nem tőlem való,
bár nagyon hasonlóan írok én is;
ez kétségkívül Mária keze.
És tényleg: ő szólt nekem, hogy maga
megőrült; maga meg csak jött, mosolygott,
és úgy öltözött, ahogy a levél
előírta. Nyugodjon meg, barátom;
nagyon gonosz tréfát úztek magával.
De kiderítjük: ki tette s miért,
és maga nemcsak vádló lesz, de bíró
saját pörében.

FÁBIÁN Úrnóm, hadd beszéljek:
ne árnyékolja be veszekedés
se most, se később e gyönyörű óra
csodás derűjét. És hogy így legyen,
önként bevallom: én és Tóbi úr
találtuk ezt ki, mert Malvolio
fennhéjázó és gőgös volt velünk,
s ez bántott minket. Azt a levelet
Mária írta, Tóbi úr sugallta –
hálából el is vette feleségül.
Az, hogy e kópéságot végbevittük,
az nevetést és nem bosszút kíván,
ha mérlegeljük a sérelmeket,
amelyek estek mindkét oldalon.

OLIVIA (*Malvolióhoz*) Szegény bolond, hogy elbántak magával!

FESTE Ó igen, „van, aki nagynak születik; van, aki naggyá teszi magát; és
van, akinek tálcán nyújtják a nagyságot”. Nekem is volt szerepem,
uram, ebben a kis színjátékban, én voltam a Topáz tiszteletes, de ez
nem érdekes. (*Malvolio hangján*) „Isten úgy segítjen, bolondom, nem
vagyok örült!” De arra is emlékszik: (*Malvolio hangján*) „Asszonyom,
hogy szórakozhat egy ilyen szellemtelen nyomorulton? Ha nem nevet-
nek rajta, bedugul a humora.” Az idő kereke előbb-utóbb elhozza a
bosszú percét.

MALVOLIO Bosszút állok az egész társaságon!

Malvolio el

OLIVIA Ezt nagyon csúffá tették, ezt az embert.
HERCEG (*Fabiánhoz*) Menj utána, és békítsd meg a lelkét.
És nem is kérdeztük a kapitányról.
Ha azt is megtudjuk, s elérkezik
arany időnk, szívünket összekötjük
ünnepi köteléssel. (*Olivióhoz*) Sógorasszony,
vendégeid leszünk. (*Violához*) Cesario,
jőjj; így nevezlek, amíg férfi vagy,
de majd ha más lesz rajtad a ruha,
te leszel Orsino szép asszonya.

Mind el, csak Feste marad

FESTE (*énekel*)
*Míg apró voltam, csöpp gyerek,
Na nézd csak, már megint hogy zuhog –
Még jól tűrtek az emberek.
Ez már elállni sose fog.
Aztán fölöttem férfit,
Na nézd csak, már megint hogy zuhog –
Te rabló, mondták, kifelé!
Ez már elállni sose fog.
Aztán eljött a nősülés,
Na nézd csak, már megint hogy zuhog –
És nem használt a hengegés,
Ez már elállni sose fog.
Vén lettem aztán, mint a fa,
Na nézd csak, már megint hogy zuhog –
A kocsmából már nincs haza,
Ez már elállni sose fog.
Ősrégen áll a hold s a nap,
Na nézd csak, már megint hogy zuhog –
Most véget ért e kis darab,
Hölgyek-urak: tapsoljatok.*

El

Vége